

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

**Факультет соціології і права
Кафедра теорії та практики управління**

До захисту допущено:

В. о. завідувача кафедри

_____ Ростислав ПАШОВ

«___» _____ 20__ р.

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня бакалавра

за освітньо-професійною програмою «Електронне урядування»

спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

**на тему: «Запобігання та протидія корупції в органах державної влади в
умовах впровадження електронного урядування»**

Виконав:

студент IV курсу, групи ЕУ-91
Кухрівський Денис Васильович

Керівник:

професор кафедри теорії та практики управління,
д. наук з держ. упр., професор,
Чукот Світлана Анатоліївна

Рецензент:

доцент кафедри соціології, к. філос. н., доцент,
Коржов Геннадій Олександрович

Засвідчую, що у цій кваліфікаційній
роботі немає запозичень з праць інших
авторів без відповідних посилань.

Студент _____

Київ – 2023 року

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права
Кафедра теорії та практики управління

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Освітньо-професійна програма «Електронне урядування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

_____ Ростислав ПАШОВ

«___» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу студенту

Кухрівському Денису Васильовичу

1. Тема кваліфікаційної роботи «Запобігання та протидія корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування», керівник роботи професор кафедри теорії та практики управління, д. держ.упр., професор Чукут Світлана Анатоліївна, затверджені наказом по університету від «15»05 2023 р. № 1769-с
2. Термін подання студентом кваліфікаційної роботи «19» 06 2023р.
3. Об'єкт дослідження: корупція в органах державної влади України
4. Предмет дослідження: запобігання та протидія корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування
5. Для досягнення мети кваліфікаційної роботи, слід виконати наступні завдання:
 - 1.Визначити теоретико-методологічні засади дослідження корупції в Україні;
 - 2.Дослідити існуючий стан корупції в органах державної України.
 - 3.Дослідити чинне законодавство, що регулює сферу запобігання та протидії корупції та сферу електронного урядування в Україні.

4.Дослідити досвід зарубіжних країн щодо боротьби з корупцією та виокремити найкращі практики для України.

5.Виокремити основні тенденції щодо протидії корупції в умовах впровадження електронного урядування в Україні.

6.Надати рекомендації щодо запобігання та протидії корупції в органах державної влади

6. Перелік ілюстративного матеріалу: 1 презентація, 4 додатки.

7. Дата видачі завдання «17» 04 2023 р.

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Конкретизація теми кваліфікаційної роботи (далі – КР) через визначення предмету і об'єкта, мети і завдань, підбір методів дослідження. Вивчення літературних джерел з предмету дослідження. Складання розгорнутого плану КР та обговорення його з науковим керівником.	17.04.2023-18.04.2023	
2	Завершення опрацювання першого розділу. Надання на перевірку першого розділу КР.	19.04.2023-25.04.2023	
3	Завершення опрацювання другого розділу. Надання на перевірку другого розділу КР.	26.04.2023-09.05.2023	
4	Представлення двох розділів КР. Розробка пропозицій та рекомендацій для третього розділу КР.	10.05.2023-16.05.2023	
5	Завершення опрацювання третього розділу. Надання на перевірку третього розділу КР.	17.05.2023-31.05.2023	
6	Оформлення КР відповідно до методичних рекомендацій.	01.06.2023-04.06.2023	

	Подання КР керівникові для написання відгуку.		
7	Попередній захист КР.	05.06.2023-06.06.2023	
8	Перевірка КР на збіг подібності (плагіат).	07.06.2023-08.06.2023	
9	Рецензування КР рецензентом, підготовка презентації.	09.06.2023-12.06.2023	
10	Оформлена (зшита) КР. Оформлена презентація. Підписаний відгук керівника. Підписана рецензія. Всі файли щодо випускової атестації завантажені в іменну Google-папку здобувача ВО.	13.06.2023-15.06.2023	

Студент

Денис КУХРІВСЬКИЙ

Керівник

Світлана ЧУКУТ

АНОТАЦІЯ

Кухрівський Д.В. Запобігання та протидія корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування, Освітньо-професійна програма «Електронне урядування». – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Кафедра теорії та практики управління. Київ, 2023.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню механізмів запобігання та протидії корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування. У роботі розглянуто теоретико-методологічні основи корупції в умовах впровадження електронного урядування, досліджено чинне законодавство, яким регулюється діяльність щодо запобігання та протидії корупції в органах державної влади. Проаналізовано європейський досвід щодо боротьби з корупцією в органах державної влади, виокремлено основні тенденції щодо запобігання та протидії корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування. Виокремлено основні проблеми щодо боротьби з корупцією в Україні в умовах воєнного стану, а також обґрунтовані основні напрями вдосконалення механізмів щодо боротьби з корупцією.

Ключові слова: корупція, електронне урядування, електронні послуги, електронне голосування, електронний документообіг, спеціально уповноважені суб'єкти у сфері запобігання та протидії корупції.

ANNOTATION

Kuhrivskiy D.V. Prevention and counteraction of corruption in state authorities in the conditions of implementation of electronic governance. - Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 281 Public Management and Administration, Educational and Professional Program "Electronic Government". - National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute named after Ihor Sikorsky", Department of Theory and Practice of Management. Kyiv, 2023.

The qualification work is dedicated to researching the mechanisms of preventing and countering corruption in state authorities in the context of the implementation of electronic governance. The paper examines the theoretical and methodological foundations of corruption in the context of the implementation of electronic governance, examines the current legislation that regulates activities related to the prevention and counteraction of corruption in state authorities. The European experience in the fight against corruption in public authorities is analyzed, the main trends in preventing and countering corruption in public authorities in the context of the implementation of electronic governance are highlighted. The main problems related to the fight against corruption in Ukraine in the conditions of martial law are highlighted, as well as the main areas of improvement of the mechanisms related to the fight against corruption are substantiated.

Keywords: corruption, e-governance, e-services, e-voting, e-document circulation, specially authorized entities in the field of prevention and counteraction of corruption.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1	13
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	13
1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження корупції в Україні	13
1.2. Міжнародні оцінки, опитування, індекси щодо запобігання корупції в Україні	15
1.3. Електронне урядування як дієвий спосіб запобігання та протидії корупції	20
Висновки до Розділу 1	22
РОЗДІЛ 2	24
ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ	24
2.1. Нормативно-правове забезпечення антикорупційної діяльності органів державної влади	24
2.2. Інструменти електронного урядування як дієвий засіб протидії та запобігання корупції	31
2.3. Зарубіжний досвід запобігання та протидії корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування	36
Висновки до Розділу 2	41
РОЗДІЛ 3	43
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	43
3.1. Імплементация зарубіжного досвіду щодо антикорупційної діяльності та інструментів електронного урядування	43
3.2. Запобігання та протидія корупції в умовах війни	51
3.3. Дослідження корупційних ризиків в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування	52
Висновки до Розділу 3	54
ВИСНОВКИ	56

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ	70
Додаток А	70
Додаток Б.....	71
Додаток В.....	72
Додаток Д	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Корупція є досить серйозною проблемою, яка пронизує всі сфери життя суспільства: економічну, політичну, соціальну та духовну. Корупція є загальною світовою проблемою, що існує не лише у бідних країнах, а й у високорозвинених країнах. Досить багато країн намагаються викоринити це явище, проте воно і досі залишається однією з найголовніших проблем у сучасному світі. Це явище є настільки багатограним, що проникає не лише у сферу публічного управління та адміністрування, а також існує у досить звичних речах, з якими ми стикаємося фактично кожного дня.

В Україні явище корупції існує у багатьох сферах суспільства: політичній, економічній, духовній, соціальній. Проте в більшості випадків саме корупція в органах державної влади є перепорою, що не дозволяє надалі розвиватися країні. Завдяки корупції в органах державної влади, маємо нижчі пенсії, ніж у розвинутих європейських країнах, маємо погані дороги, низькі зарплати. Корупція є результатом недосконалого функціонування державних та суспільних інститутів, неврегульованого законодавства, неправильних рішень з боку чиновників. Сьогодні головним трендом в забезпеченні прозорості державної влади в Україні є використання інформаційно-комунікаційних технологій та інструментів електронного урядування, які є економічно ефективними та зручними засобами в забезпеченні прозорості та відкритості державної влади. Інструменти електронного урядування дають можливість для взаємодії громадян з представниками влади на загальнодержавному, регіональному, та на місцевому рівні. Тому в умовах необмеженості інформаційних ресурсів, громадяни можуть проконтролювати процес прийняття рішення від початку і до самої реалізації. Але задля цього потрібно ці інструменти удосконалювати.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана на кафедрі теорії та практики управління факультету соціології і права Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» згідно з ініціативною темою «Цифрова трансформація державного управління та місцевого самоврядування: виклики та можливості для досягнення ЦСР» (ДР №0123U101483 від 06.03.2023 р.), в межах якої автором досліджено особливості запобігання та протидії корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування.

Стан наукової розробки проблеми. Дослідженням корупції займалися досить багато відомих вчених, зокрема серед них такі: Аркуша Л.І., Карасевич А.О., Шемшученко Ю.С., Мельник М.І., Пиголенко І.В, Цимбаленко Я.Ю.

Мета дослідження: дослідити механізми запобігання та протидії корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування в Україні

Для досягнення мети кваліфікаційної роботи, слід виконати наступні завдання:

- 1.Визначити теоретико-методологічні засади дослідження корупції в Україні;
- 2.Дослідити існуючий стан корупції в органах державної України;
- 3.Дослідити чинне законодавство, що регулює сферу запобігання та протидії корупції та сферу електронного урядування в Україні;
- 4.Дослідити досвід зарубіжних країн щодо боротьби з корупцією та виокремити найкращі практики для України;
- 5.Виокремити основні тенденції щодо протидії корупції в умовах впровадження електронного урядування в Україні;
- 6.Надати рекомендації щодо запобігання та протидії корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування.

Об'єкт дослідження: корупція в органах державної влади України.

Предмет дослідження: запобігання та протидія корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування

Методи дослідження. В даній роботі використано як загальнонаукові так і спеціальні методи дослідження. Серед методів можна виділити структурно-

функціональний метод, завдяки якому досліджується явище корупції, її форми та основні підходи. За допомогою методу порівняння порівнюється досвід запобігання та протидії корупції в Україні та європейських державах. Завдяки методу аналізу досліджуються чинні нормативно-правові акти, які регулюють діяльність щодо запобігання та протидії корупції, інструменти електронного урядування в Україні.

Новизна одержаних результатів. Виокремлено найкращі зарубіжні практики щодо запобігання та протидії корупції, а саме необхідність у розробленні плану заходів та запровадженні тренінгів для школярів та студентів, удосконаленні інструментів електронного урядування, налагодженні обміну досвідом між Україною та європейськими країнами щодо запобігання та протидії корупції.

Практичне значення одержаних результатів. Результати соціологічного дослідження корупційних ризиків в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування становлять інтерес і можуть бути використані в адаптованому вигляді у діяльності навчально-наукового центру діяльності прикладної соціології «Соціоплюс», про що засвідчено відповідною довідкою про впровадження в Додатку Д (від 22.05.2023 року).

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення роботи оприлюднені в рамках XI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління: Трансформація публічного управління у постковідному світі» (м. Київ, 18 листопада 2021 року) [44, с. 269 - 273]; в рамках V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» (м. Одеса, 30 – 31 травня 2023 р.) [43, с. 263 - 265].

Публікації. Наукові результати кваліфікаційної роботи опубліковані у 2 тезах:

1. Кухрівський Д.В., Чукут С.А. Цифрова трансформація публічного управління: тенденції та виклики. Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління: Трансформація

публічного управління у постковідному світі». Київ, 2021 [44, с. 269 - 273].

2. Кухрівський Д.В., Чукут С.А. Досвід європейських держав щодо протидії та запобігання корупції. Матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді». Одеса, 2023 [43, с. 263 – 265].

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (101 джерело), 4 додатків. Загальна кількість сторінок – 73.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

1.1. Теоретико-методологічні засади дослідження корупції в Україні

Корупція є одним із небезпечних злочинів на сьогоднішній день. Про це явище говорить кожен громадянин, особливо в Україні, де корупція є однією з головних проблем в державному управлінні. Досить часто можна почути з різних інформаційних джерел про корупційні скандали, про зловживання чиновниками свого становища, про викриття корупції. Корупція не лише політична, а й комплексна соціальна, культурна, економічна проблема [52, с.113-115]. Сфери впливу корупції досить різноманітні. Корупція існує в усіх секторах суспільства: громадський, державний, приватний. Корупція проникає в судові системи, силові структури, правоохоронні органи, сферу приватизації. Корупція може виникати при видачі довідок, при наданні медичних, освітніх, соціальних послуг.

Згідно НАЗК існує декілька видів корупції [49]. Топ-корупція передбачає вигоду для посадових осіб органів державної влади та великого бізнесу. Під політичною корупцією розуміють маніпуляції з певними процедурами для розподілу ресурсів серед певного кола осіб. Побутова корупція пов'язана зі спробами отримати послуги. Адміністративна корупція виникає тоді, коли громадяни хочуть отримати дозволи чи ліцензії. Розділяють системну та несистемну види корупції. Системна корупція виникає регулярно. Несистемна корупція навпаки виникає нерегулярно.

Існує кілька форм корупції. Під хабарництвом розуміють отримання необґрунтованої вигоди за виконання роботи. Хабарництво поділяється на активне та пасивне. Активним хабарництвом є надання хабаря. Під пасивним хабарництвом розуміють одержання хабаря. Під даруванням розуміють передання подарунку, за умови отримання певної вигоди від іншої людини.

Також існує таке поняття як блат. Блатом називають розподіл ресурсів на основі особистих уподобань. Існують такі форми блату: кумівство, кронізм. Кумівством є використання своїх повноважень для надання певних благ. Кронізмом називають призначення друзів чи родичів на посади. Досить поширеними формами корупції є відмивання грошей та відкат. Відмивання грошей – це приховування джерела походження грошей. Відкат – це плата за необґрунтовану послугу. Вимагання - це погрожування іншій людині для отримання результату. Виплатами за сприяння називають сплату грошей для прискорення процесів. Розкраданням називають неправомірне привласнення ресурсів. Досить часто корупціонери використовують свій вплив для отримання вигоди. Таке явище називають торгівлею впливом. Значно поширенішим явищем є конфлікт інтересів. Під цим терміном розуміють використання свого приватного інтересу для прийняття певного рішення [49].

Багато різноманітних вчених досліджували проблему визначення поняття корупції. Воно не має одного конкретного значення. Різні джерела, видання, науковці трактують це поняття по-різному. До прикладу Л.І. Аркуша трактує корупцію як протизаконну діяльність посадових осіб, які використовують свій статус для особистого збагачення чи своїх родичів [3, с.41]. А.О. Карасевич під корупцією розуміє протизаконне використання посадовими особами їхніх прав для особистого збагачення [39, с.519]. Варто зазначити, що обидва ці поняття є досить схожими за своїм змістом. Однак є інші думки з приводу визначення цього поняття. На думку Ю.С. Шемшученка, корупція є однією з форм зловживання владою, пов'язаною з підкупом посадових осіб [64]. На думку М.І. Мельника, корупція являє собою соціальне явище, що охоплює всю сукупність корупційних діянь (неправомірне використання влади, службових повноважень, можливостей) для задоволення особистих інтересів, інтересів третіх осіб [46]. І. В. Пиголенко розглядає корупцію як багатоаспектне соціальне явище, що поєднує в собі економічну, юридичну, етичну, соціальну частину [52]. Як на мою думку визначення поняття корупції, яке нам пропонує І.В. Пиголенко є найбільш

правильним, оскільки корупція стосується не лише посадових осіб, вона проникає у всі сфери життя суспільства.

Крім досліджень вчених, існує офіційне трактування цього поняття. Згідно Закону України «Про запобігання корупції» [22] корупція – це “використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей ” [7].

Інше визначення цього поняття наведено організацією “Transparency International” [95]. В даному випадку під корупцією розуміється зловживання службовим становищем для отримання необґрунтованої вигоди. Згідно визначенням Світового банку [101], під корупцією розуміють зловживання публічною владою для приватних інтересів. Таке зловживання може застосовуватися для отримання вигоди для певного класу, родини, друзів.

Отже, підсумовуючи, можна сказати те, що існує досить багато дослідників, які займалися дослідженням поняття “корупції”. Існує також офіційне визначення поняття корупції відповідно до законодавства України, до міжнародних організацій. Варто зазначити, що саме поняття “корупція” має досить багато форм та видів, оскільки сама корупція є комплексною проблемою, що пронизує всі сфери життя суспільства.

1.2. Міжнародні оцінки, опитування, індекси щодо запобігання корупції в Україні

Міжнародна організація “Transparency International” [95]. щорічно проводить оцінку індексу сприйняття корупції у світі. Для обчислення цього

індексу використовуються 13 різних джерел. Ці джерела повинні відповідати критеріям: кількісно вимірювати сприйняття корупції, мати надійну методологію дослідження. Таке дослідження повинно проводитися авторитетною організацією. Варто зазначити, що в оцінці повинні брати участь місцеві експерти. Також повинна забезпечуватися оцінка відмінностей результатів різних країн. Результатом цього індексу є середнє значення усіх стандартизованих результатів [96, с.1-2].

Згідно індексу сприйняття корупції Україна отримала 33 бали. Цей показник виріс за останні 10 років на 8 балів. За цими успіхами стоїть впровадження різноманітних реформ, внесення відповідних змін до законодавства [95].

Score changes 2012 - 2022

Рис.1.2.1. Зміна балів 2012 – 2022 [95]

Основними складовими EGDІ (далі - індекс розвитку електронного урядування) є індекс онлайн-сервісів (OSI), індекс телекомунікаційної інфраструктури (TII), індекс людського капіталу (HCI). За допомогою OSI можна оцінити готовність органів державної влади надавати послуги в електронному вигляді. Завдяки TII можна виміряти існуючу інфраструктуру. За допомогою HCI можна виміряти здатність громадян користуватися електронними послугами. Цей індекс використовується для оцінки готовності уряду надавати послуги для громадян за допомогою ІКТ. Об'єктами дослідження виступають національні

Інтернет-портали, послуги та портали даних, веб-сайти Міністерств або відділів охорони здоров'я, освіти та інших відділів. Згідно індексу розвитку електронного урядування Україна займає 46 місце за 2022 рік. Таке місце ми отримали завдяки тому, що органи державної влади активно впроваджують проекти, розвивають електронні сервіси та послуги, покращують взаємодію між громадянами та органами державної влади [59, с.35-48;78].

Рис.1.2.2. Індекс розвитку електронного урядування 2022 [78]

Мета індексу електронної участі полягає в тому, щоб мати уявлення, як різні країни використовують онлайн-інструменти для взаємодії між урядом і його народом. Завдяки цьому індексу порівнюються рейтинг кожної країни щодо електронної участі. Велика увага зосереджується на урядовому використанні онлайн-сервісів для надання інформації своїм громадянам, взаємодії із зацікавленими сторонами». Україна посідає 57 місце в індексі електронної участі [59, с.48-50;78].

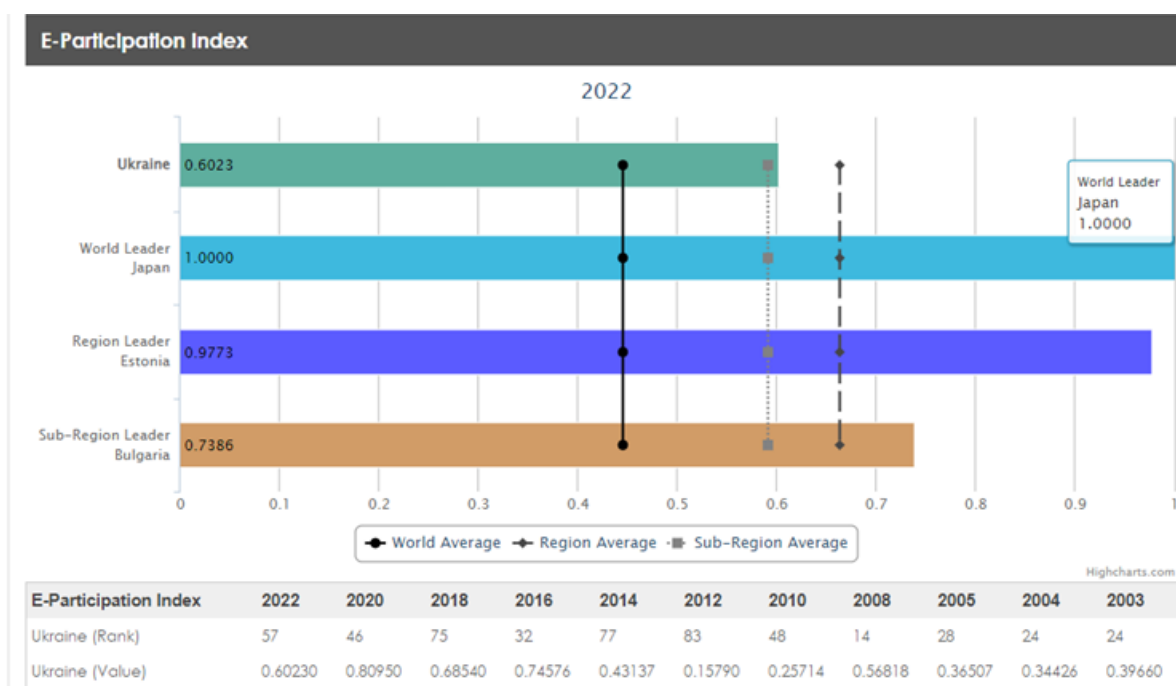

Рис.1.2.3. Індекс електронної участі 2022 [78]

Також існує індекс локальних онлайн-сервісів. Цей індекс фіксує розвиток електронного урядування на місцевому рівні. Індекс оцінює інформацію та послуги органів місцевого самоврядування. Він поєднує 80 показників, які поєднуються за такими критеріями: технологія, забезпечення контентом, надання послуг, участь і залучення. Критерій «Технологія» фокусується на технічних особливостях веб-сайтів для перевірки доступності веб-сайту для користувачів. Цей критерій охоплює простоту навігації, доступність, візуальну привабливість, функціональність і надійність. Критерій «Забезпечення контентом» охоплює доступність основної інформації для мешканців. Завдяки цьому критерію оцінюється якість, доступність, релевантність, чітке представлення інформації. Цей критерій включає оцінку доступу до контактної інформації про організаційну структуру муніципальної влади, доступ до публічних документів та іншої інформації. Критерій «Надання послуг» оцінює послуги, що надаються через веб-сайти. Акцент робиться на наданні фундаментальних електронних послуг, включаючи аналіз таких аспектів, як онлайн-заявка та доставка сертифікатів і ліцензій, можливість подавати заявки. Критерій «Участь та залучення» оцінює наявність способів онлайн-участі (форумів, скарг). Цей критерій включає доступність соціальних медіа,

можливість надсилати пропозиції уряду, бюджет участі, участь в онлайн-обговореннях та опитуваннях. Згідно індексу локальних онлайн сервісів Київ у 2022 році посів 21 місце [59, с.50-54;87].

В Україні було проведено низку опитувань щодо стану корупції в Україні. “Опитування іноземних інвесторів 2020” [51] проведено організацією Dragon Capital [74] у співпраці з Європейською бізнес асоціацією [75] та Центром економічної стратегії [70]. За результатами цього опитування було виділено основні перешкоди для вкладання коштів в економіку України. Проте найбільшою перешкодою, як зазначено в опитуванні, є корупція. Всі респонденти, стратегічні та портфельні інвестори вважають найважливішим кроком української влади саме ефективні заходи щодо боротьби з корупцією [14, с.81-83].

Опитування “Корупція в Україні 2022:розуміння, сприйняття, поширеність” [41] проводилося у 2022 р. соціологічною компанією Info Sapiens [85]. Результати цього опитування показали значуще скорочення показника корупційного досвіду у більшості сфер. Лише у сфері електро-, газо-водопостачання рівень корупції не змінився. Найнижчий рівень корупції зафіксовано у ЦНАП. Найбільший показник корупційного досвіду є у діяльності правоохоронних органів, хоча цей показник також суттєво знизився. На другому місці сфера підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення, на третьому місці - сервісні центри МВС. Сфера послуг у будівництві та питаннях земельних відносин показала найбільше зниження показника корупційного досвіду. Суттєве скорочення помічено у сфері надання медичних послуг. Опитування проводилося також серед підприємців. Діяльність податкових органів залишається сферою з найнижчим зафіксованим рівнем корупції. На другому місці правоохоронні органи. Митниця є органом з найбільшим рівнем корупції. Лідерами також залишаються сфери будівництва та земельних відносин, сфера підключення та обслуговування систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення.

Таким чином можна сказати, що рівень корупції та рівень розвитку електронного урядування в Україні вимірюється різними способами. Завдяки індексам можна виміряти кількісні показники та порівняти показник з іншими країнами. Завдяки опитуванням можна виміряти якісні показники: можна виділити сфери, що найбільш корумповані і т. д. На основі цих індексів та опитувань можна робити висновки.

1.3.Електронне урядування як дієвий спосіб запобігання та протидії корупції

Електронне урядування – форма організації управління державою, при якій органи влади діють відкрито, прозоро з використанням ІКТ. Електронне урядування включає три складові: взаємодія громадського сектору з державою, бізнесу з державою, взаємовідносини державних структур [13].

Електронне урядування забезпечує прозорість органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Відповідно до Закону України «Про інформацію» [27] кожному громадянину України забезпечується доступ до інформації та до діяльності органів влади. Органи влади на своїх офіційних сторінках оприлюднюють рішення або проекти рішень.

Існує підхід до визначення електронного урядування, який описує зв'язки між суб'єктами і включає такі складові:

G2G – взаємодія органів влади між собою;

G2B – взаємодія органів влади з бізнесом;

G2C – взаємодія органів влади з громадянами;

G2E – взаємодія органів влади з державними службовцями;

G2I – взаємодія органів влади з міжнародними організаціями [13].

Заради кращого розуміння сутності електронного урядування, варто зрозуміти які функції воно виконує. Основна функція полягає у забезпеченні прав і свобод людини на доступ до публічної інформації. Влада мусить діяти прозоро та відкрито, висвітлювати свою діяльність для громадськості [13].

Впровадження електронного урядування передбачає надання різноманітних видів електронних послуг. Електронні послуги роблять управлінські операції більш прозорими та ефективними. Основними перевагами електронних послуг є: забезпечення високої якості надання публічних послуг, формування довіри до діяльності органів публічного управління та адміністрування; зниження адміністративного навантаження, підвищення ефективності роботи органів публічного управління та адміністрування. Завдяки простоті використання цих послуг, громадяни частіше їх використовують, ніж звичайні послуги [59, с.80-90].

Одним із складових електронного урядування є електронне голосування. Термін е-голосування складається з процесу здійснення голосування за допомогою електронних засобів, процесу автоматичного підрахунку голосів за допомогою електронних пристроїв. Зазвичай електронним засобами є електронні машини. Однією з версій електронного голосування є онлайн-голосування, що дозволяє віддати свій голос не виходячи з будинку. Метою електронного голосування є збільшення явки виборців, скорочення загальних витрат часу для виборчих органів, забезпечення надійності результатів голосування, покращення обслуговування для електорату. Однією з переваг електронного голосування є отримання швидких результатів, заощадження часу та коштів, можливість голосувати незалежно від свого місцезнаходження. Для громадян, що живуть за кордоном, в сільській місцевості та людям з обмеженими можливостями таке голосування є найкращим способом зробити свій вибір за кандидата. Проте також існують і мінуси, як-от фальсифікація виборів, порушення таємниці вибору. Для такого голосування велике значення має ідентифікаційна безпека. Необхідно, щоб за кожною особою був закріплений ідентифікаційний номер. Мають значення гарантії таємниці виборців. Системи не повинні дозволяти комусь дізнатися результати голосування. Крім того, система онлайн-голосування має дублювати права, що надаються усім виборцям [45;59, с.178-187].

Документообіг досить пов'язаний з управлінською діяльністю та електронним урядуванням. Ефективність та швидкість прийняття управлінського рішення залежить від швидкості опрацювання документів. Головним завданням електронного документообігу є підвищення ефективності роботи органу чи організації. Одиницею електронного документообігу є електронний документ. Такий документ можна перетворити на візуальну форму. Обов'язковим реквізитом електронного документу є електронний підпис, який призначений для ідентифікації підписувача [63].

Висновки до Розділу 1

В сучасному світі боротьба з корупцією відіграє досить велику роль. Корупція є комплексною проблемою, яка пронизує багато сфер життя суспільства. Корупція має кілька форм та видів, тому може впливати на певні процеси по-різному. Взагалі досить багато вчених займалися проблемою визначення поняття “корупції”. Кожен це поняття трактує по-своєму. Проте більшість все таки трактує це поняття як використання повноважень для особистого збагачення. Існують індексів, за допомогою яких визначається рівень розвитку електронного урядування в тому числі електронних послуг. Проводяться опитування, що допомагають визначити основні фактори поширення корупції.

Електронне урядування є засобом у боротьбі та протидії з корупцією. Воно допомагає підвищити якість надання послуг, підвищити їх доступність, підвищити якість управлінських процесів у діяльності органів влади. Електронне урядування допомагає краще взаємодіяти між громадянами та органами державної влади. Поняття “електронне урядування” має низку підходів. Один із цих підходів описує зв'язки між суб'єктами і включає такі складові: G2G (взаємодія органів влади між собою), G2B (взаємодія органів влади з бізнесом), G2C (взаємодія органів влади з громадянами), G2E (взаємодія органів влади з

державними службовцями), G2I (взаємодія органів влади з міжнародними організаціями).

Електронне урядування включає в собі низку інструментів. Одними з таких інструментів є електронні послуги, електронне голосування, електронний документообіг. Електронні послуги роблять управлінські операції більш прозорими та ефективними. Їх перевагами є забезпечення високої якості надання публічних послуг, формування довіри до діяльності органів публічного управління та адміністрування та зниження адміністративного навантаження. Електронне голосування допомагає скоротити загальні витрати часу для виборчих органів, забезпечити надійність результатів голосування, За допомогою електронного голосування можна отримати швидкі результати, заощадити час. Електронний документообіг допомагає підвищити ефективність роботи органу чи організації [45;59, с.80-187;63].

РОЗДІЛ 2

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

2.1. Нормативно-правове забезпечення антикорупційної діяльності органів державної влади

В Україні існує багато нормативно-правових актів, що регулюють антикорупційну діяльність. Законом України «Про запобігання корупції» [22] визначені організаційні-правові засади функціонування системи запобігання корупції в Україні. Статтею 9 зазначено, що вказівки Національному агентству, що не визначені в законодавстві України, є необґрунтованими. Статтею 12 зазначено, що агентство перевіряє органи державної влади щодо виявлення фактів корупційних правопорушень. Згідно статті 21, громадяни мають право повідомляти про виявлення фактів вчинення корупції, та мають право на запит від органів державної влади щодо діяльності із запобігання корупції. Статтею 22 забороняється використання своїх повноважень для отримання необґрунтованої вигоди. Статтею 29 визначено заходи якими регулюється конфлікт інтересів. Особу, яка сприяла цьому конфлікту можуть звільнити або перевести на іншу посаду. Її можуть усунути від виконання певних завдань. Завдяки цим заходам можна врегулювати конфлікт інтересів або навіть унеможливити. Статтею 53 передбачається захист викривачів, за умови загрози життю та здоров'ю. Варто зазначити, що викривачі перебувають під захистом держави, таким чином унеможлиблюється тиск на викривача. Статтею 70 зазначено, що Україна співпрацює з іноземними державами, міжнародними організаціями в рамках протидії та запобігання корупції. Таким чином це сприяє покращенню ефективності заходів щодо боротьби з корупцією.

Законом України «Про державну службу» [18] визначені організаційно-правові засади забезпечення державної служби. Статтею 32 забороняється призначати на посаду державної служби особу, яка підпорядкована близьким

особам., або їй підпорядковані такі особи. Відповідно до статті 65, однією з умов для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності, є неналежне ним виконання його обов'язків.

Законом України «Про очищення влади» [34] визначаються організаційно-правові засади проведення люстрації. Статтею 5 зазначено, що Міністерством юстиції України утворюється дорадчий громадський орган з питань люстрації. Таким чином забезпечується громадський контроль за процесом очищення влади. Пунктом 5 цієї статті визначено відомості, що підлягають перевірці. До них належать: достовірність відомостей щодо незастосування заборон, достовірність відомостей щодо наявності майна та щодо відповідності вартості майна, зазначених у декларації за минулий рік.

Законом України «Про доступ до публічної інформації» [19] визначено порядок забезпечення права на доступ до інформації. В статті 4 зазначені принципи забезпечення доступу до публічної інформації. Одним із таких принципів є прозорість та відкритість органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Статтею 6 зазначено, що існує обмеження доступу до інформації. Проте таке обмеження здійснюється виключно в цілях національної безпеки.

В Законі України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [31] зазначено особливості трудових відносин працівників підприємств та особливості проходження державної служби у період дії воєнного стану. В статті 10 зазначено, що роботодавець не відповідальний за порушення строків оплати праці, проте якщо це сталося виключно внаслідок непереборних дій. Проте потім він має виплатити заробітну плату повністю. Статтею 12 зазначено, що працівник має право попросити у роботодавця надати відпустку без обмеження терміну. Проте заробітна плата за працівником не збережеться.

Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [35] визначає порядок введення та скасування воєнного стану. Статтею 8 зазначено, що військове командування має право відчужувати майно, яке знаходиться у приватній, комунальній, державній власності для потреб держави. Проте

необхідно зазначити це у документах. Слід зазначити, що у період воєнного стану сільський голова може прийняти рішення щодо передачі коштів на користь ЗСУ. Така дія не буде вважатися корупційним проявом, оскільки він робитиме це законно.

Постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 «Про затвердження Порядку передачі дарунків, одержаних як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним установам чи організаціям» [56] затверджено порядок передачі дарунків. Уповноважена особа, яка отримала дарунок, зобов'язана передати його органіві протягом місяця. Про таку передачу складається акт приймання-передачі. Такий акт складається у двох примірниках.

В Законі України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» [23] статтею 18¹ зазначено, що заходи, визначені державною антикорупційною програмою обов'язкові для виконання державними органами та іншими суб'єктами. Статтею 18³ зазначено, що Національне агентство забезпечує моніторинг та оцінку ефективності реалізації Антикорупційної стратегії, державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії.

“Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки” регулюється Законом України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» [23] та Законом України «Про запобігання корупції» [22]. Розробляло цю стратегію Національне агентство з питань запобігання корупції. Її затверджував Кабінет Міністрів України [50;38]. Мета стратегії полягає у тому, щоб досягти прогресу в запобіганні та протидії корупції. Стратегія включає напрями удосконалення системи запобігання та протидії корупції а також основні проблеми, які погіршують цю систему. В цій стратегії приділена велика увага вдосконаленню законодавства щодо усунення корупційних ризиків, впровадженні якісних змін у законодавстві. Передбачається внесення змін до законодавства, а саме до Закону України «Про прокуратуру» [36], до «Кримінального кодексу України» [42]. Існує необхідність у проведенні

системної обов'язкової антикорупційної експертизи нормативно-правових актів, усунення колізій, що зумовлюють неоднозначне тлумачення законодавства.

Значна увага приділяється інформуванню суспільства про негативні наслідки корупції. Передбачається впровадження тренінгів, курсів, уроків для державних службовців, школярів, студентів. Існує необхідність у створенні сприятливих умов для підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Необхідно аби суспільство більше дізналося про негативні наслідки вчинення корупційних правопорушень. Передбачається розроблення заходів, що спрямовані на формування довіри до державних службовців. Цією стратегією передбачено формування у суспільстві культури доброчесності, формування необхідних знань щодо механізмів протидії корупції, щодо негативних наслідків корупційних правопорушень [23].

Є проблема висвітлення стану корупції в Україні. Передбачається, що стратегія щодо запобігання та протидії корупції буде оновлюватися, здійснюватиметься її аналіз, буде забезпечена належна основа для скоординованих дій для її виконання. Передбачається формування необхідних знань у громадян про роботу органів державної влади щодо протидії корупції, про взаємодію влади з громадянами, про можливість повідомлення про корупцію до відповідних уповноважених на це органів [23].

Досі не закріплено на законодавчому рівні правила етичної поведінки народних депутатів України, депутатів місцевих рад. Тому потрібно такі правила встановити на законодавчому рівні [23].

Передбачається підвищення результативності перевірки декларацій. Необхідно створити систему автоматизованого контролю за несвоєчасністю подання декларацій [23].

Існує необхідність в усуненні можливостей нелегального фінансування політичних партій, встановленні переліку заборон для витрачання коштів політичних партій. Необхідно запровадити новий механізм для розподілу коштів за фінансуванням політичних партій. Передбачається що буде створена електронна система звітності політичних партій [23].

На жаль в Україні не має поваги до викривачів у суспільстві. Тому необхідно, щоб у громадян була сформована повага до викривачів, щоб вони усвідомлювали свої правові гарантії як викривачів корупції. Потрібно проводити просвітницьку роботу для громадян щодо обізнаності щодо повідомлень про корупцію. Потрібно створювати належні канали повідомлення про корупцію. Необхідно вносити зміни для забезпечення повідомлення про корупцію [23].

Великою проблемою в Україні є корупція в судах, прокуратурі, органах правопорядку. Передбачається удосконалення перевірки відповідності критеріям доброчесності кандидатів при призначенні на посади, запровадження об'єктивної методики виставлення балів. Існує необхідність в розробленні електронного судочинства та можливостей розгляду справ онлайн, удосконаленні системи виконання судових рішень. Потрібно запровадити регламенти прозорого планування і розподілу бюджетних ресурсів у судовій системі. Необхідно впроваджувати прозору систему оцінки якості роботи прокурорів. Необхідно внести зміни до законодавства щодо підстав для звільнення прокурора. Варто розробити систему оцінки якості роботи працівників Національної поліції [23].

В Україні існує проблема навантаження на бізнес. Цією стратегією передбачається скасування зайвої звітності, впровадження нової дозвільної системи доступу до ринків, спрощення відкриття багатьох видів бізнесу онлайн, забезпечення публічного діалогу з бізнесом, впровадження прозорого ринку деревини [23].

Сфера мита та оподаткування залишається однією з найкорумпованіших у нашій державі. Потрібно усунути підстави для вчинення корупційних правопорушень працівників митних органів, запровадити ефективний механізм для розгляду скарг щодо дій посадових осіб митних органів. Варто запровадити працюючий механізм притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників митних органів [23].

Варто виділити сферу охорони здоров'я, освіти і науки, сферу соціального захисту. Потрібно зазначити, що сьогодні закупівля ліків не є прозорою. Тому

необхідно, щоб такі закупівлі здійснювалися централізованими організаціями за прозорими процедурами. Існує необхідність в електронній системі обліку медичних засобів, що сприятиме прозорим системам обрахунку. Очікується, що електронна система охорони здоров'я буде інтегрованою з іншими державними базами даних, а не лише з тими, що пов'язані зі сферою охорони здоров'я [23].

Є закони, що регулюють діяльність антикорупційних органів. Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» [29] визначено правові основи діяльності Національного антикорупційного бюро України. В статті 1 визначено його завдання. Основними завданнями є протидія кримінальним (в тому числі корупційним) правопорушенням та вжиття заходів щодо протидії корупції. В статті 7 зазначені вимоги до членів Конкурсної комісії. Вони повинні мати чудову репутацію, чудові моральні якості, визнаний суспільством авторитет, досвід роботи у сфері протидії корупції або правоохоронній сфері. Статтею 8 зазначено, що Директор цього бюро забезпечує відкритість та прозорість діяльності цього бюро, звітує про його діяльність. Згідно статті 30 Національне бюро інформує суспільство про свою діяльність. Завдяки цьому забезпечується відкритість та прозорість цього бюро.

Законом України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» [28] визначено організаційно-правові засади функціонування цього агентства. Статтею 9 зазначено, що Національне агентство проводить аналіз даних щодо управління активами, організовує заходи з проведення оцінки активів, надає допомогу слідчим, детективам, прокурорам, суддям. Статтею 12 зазначено, що громадський контроль забезпечується через Громадську раду. Таким чином громадяни можуть контролювати діяльність цієї організації, що унеможливорює вчинення корупційних правопорушень.

Законом України «Про прокуратуру» [36] визначено організаційно-правові засади діяльності прокуратури України. Відповідно до цих засад, які визначені в статті 3 цього Закону, діяльність прокуратури здійснюється на засадах верховенства права, законності, неупередженості, політичної нейтральності,

прозорості їх діяльності та інших засад визначених цим законом. Статтею 6 зазначено, що органи прокуратури повинні повідомляти у медіа про свою діяльність. Таким чином забезпечується прозорість діяльності цих органів. В статті 16 зазначено, що забороняється тиск на здійснення повноважень прокурора, завдяки чому унеможлиблюється втручання в його діяльність. Згідно статті 43 однією з підстав щодо притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності є порушення подання декларації. Відповідно до статті 51 однією з підстав для звільнення з посади прокурора є наявність правопорушення, пов'язане з корупцією.

Законом України «Про Національну поліцію» [30] визначено організаційно-правові засади діяльності Національної поліції України. Згідно статті 2 основними завданнями поліції є забезпечення безпеки, охорона інтересів держави, протидія злочинності, надання послуг громадянам, які їх потребують. Статтею 86 зазначено, що керівниками поліції публікується звіт про діяльність поліції. Статтею 90 зазначено, що можуть залучатися представники громадськості для здійснення контролю за діяльністю поліції. Таким чином забезпечується прозорість та відкритість діяльності поліції.

Отже в Україні існують нормативно правові акти, які регулюють діяльність щодо запобігання та протидії корупції в Україні. Цими нормативно-правовими актами регулюються засади функціонування системи запобігання корупції в Україні. Ними визначені організаційно-правові засади забезпечення державної служби в Україні, визначені правові та організаційні засади проведення люстрації, визначено порядок здійснення та забезпечення права на доступ до інформації. Є закони, які регулюють діяльність в умовах воєнного стану, визначають організаційно-правові засади функціонування органів державної влади в умовах воєнного стану. Є “Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки” [23] в якій зазначені основні проблеми, які є в законодавстві України та діяльності органів державної влади щодо запобігання та протидії корупції. В цій стратегії приділяється увага цифровій трансформації публічного управління. Велика увага приділяється запобіганню корупції у судах, прокуратурі та органах

правопорядку, бізнес-середовищі, зміні законодавства щодо запобігання та протидії корупції. В Україні існує нормативно-правове забезпечення антикорупційних органів. Нормативно-правовими актами зазначені їх основні функції, правові засади їх діяльності, їх роль щодо протидії та запобігання корупції, забезпечення прозорості діяльності. Такі органи повинні діяти відкрито та прозоро, їх діяльність має відповідати закону.

2.2.Інструменти електронного урядування як дієвий засіб протидії та запобігання корупції

Стрімкий розвиток інформаційних технологій став поштовхом для створення електронного документообігу, електронних послуг, електронних публічних закупівель, електронних звернень. Такі інструменти електронного урядування допомагають покращити взаємодію між громадянами та органами державної влади, пришвидшують деякі процеси, надають можливість громадянам впливати на рішення державних органів. В Україні існує нормативно-правова база, яка забезпечує функціонування таких інструментів.

Законом України «Про інформацію» [27] регулюються основні види інформаційної діяльності. В статті 2 зазначені принципи інформаційних відносин. Одним із таких принципів є гарантування права кожному на інформацію. Статтею 3 зазначено, що держава має забезпечувати доступ до інформації, забезпечувати прозорість діяльності суб'єктів владних повноважень, розвивати галузь електронного урядування, забезпечувати інформаційну безпеку, сприяти міжнародній співпраці в інформаційній сфері. В статті 5 зазначено, що кожен має право на інформацію.

Законом України «Про захист персональних даних» [25] регулюються відносини, пов'язані із персональними даними. Статтею 6 зазначено, що мета обробки персональних даних має бути зазначена у відповідних документах. Такі документи мають регулювати діяльність володільця персональних даних. Дані повинні оброблятися відкрито та у спосіб, що визначені в цілях обробки. Статтею

8 зазначено, що суб'єкт персональних даних має право знати мету обробки його даних, а також інформацію щодо осіб, яким передані його дані. Також він має право на захист його даних.

Законом України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [24] регулюються відносини у сфері захисту інформації в інформаційно-комунікаційних системах. В статті 4 зазначено, що володільцем інформації визначається порядок доступу до його персональної інформації. Проте у певних випадках доступ може здійснюватися без дозволу володільця.

Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» [33] регулюються суспільні відносини, пов'язані з наданням публічних (електронних публічних) послуг. В статті 10 затверджений порядок отримання комплексних електронних публічних послуг. Такі послуги надаються з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем. Такі системи забезпечують можливість вибору суб'єктом звернення електронних публічних послуг, які він бажає одержати у складі комплексної електронної публічної послуги.

Закон України «Про адміністративні послуги» [15] визначає організаційно-правові засади реалізації прав осіб у сфері надання адміністративних послуг. В статті 9 вказано, що адміністративні послуги надаються через центри надання адміністративних послуг або суб'єктами надання цих послуг. Також цією статтею зазначено, що перелік документів, необхідних для отримання такої послуги, визначаються законом. В статті 12 сказано, що ЦНАП надає адміністративні послуг суб'єктам звернення. ЦНАП залучає посадових осіб окремих виконавчих органів для виконання певних робіт.

Постановою Кабінету Міністрів України «Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг» [53] затверджено Положення про Єдиний державний веб-портал електронних послуг. Визначено мету, основні завдання, функціональні можливості та інші питання щодо функціонування цього порталу. Користувачі мають право на безкоштовне користування цим порталом. Цим порталом можна користуватися цілодобово.

Завдяки цьому порталу можна створити свій особистий кабінет, куди будуть автоматично під'єднані всі документи. На цьому порталі кожен може замовити різноманітну кількість електронних послуг. До прикладу, за допомогою послуги “єМалятко”, можливо отримати низку послуг, пов’язаних з народженням дитини. Користувач має право на інформування щодо перебігу надання замовлених електронних публічних послуг. Він має право на надання інформації про себе, має право на отримання якісної інформаційної підтримки. На цьому порталі можна подати запит на призначення пенсії, запит на перерахунок пенсії. Є можливість оформити ліцензію на перевезення пасажирів, передбачена можливість перевірки ліцензії перевізника. Можна згенерувати свій сертифікат вакцинації від коронавірусу. Досить багато послуг пов’язані з бізнесом. Завдяки цій платформі можна отримати грант на бізнес, отримати мікрогрант, отримати грант на сад або теплицю [44, с.269-273;54].

Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» [21] визначено організаційно-правові засади електронного документообігу. Статтею 5 зазначено, що електронний документ може бути перетворений у візуальну форму. В статті 6 зазначено, що підписувати цей документ можна за допомогою електронного підпису.

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання електронної взаємодії електронних інформаційних ресурсів» [9] затверджено Положення про систему електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів “Трембіта”. Однією із функцій цієї системи є обмін повідомленнями. Ця система надає суб’єктам владних повноважень доступ до інформації. Завдяки ній кожен публічний орган може отримати певну інформацію. Ця система захищена, оскільки всі повідомлення зашифровані [60].

Законом України «Про звернення громадян» [26] забезпечується право громадян на участь в управлінні державними справами. Згідно статті 1 громадяни України мають право на звернення до суб’єктів владних повноважень та ЗМІ. Таким чином громадяни можуть впливати на роботу цих органів, оскаржувати їх дії чи рішення. Відповідно до статті 7 звернення повинні

розглядатися тільки у випадку їх належного оформлення. Тобто органи влади не мають права відмовляти в розгляді звернень, якщо вони належно оформлені. Згідно статті 9, забороняється примушувати людину до подання звернення. Також законом заборонено переслідувати громадян за подання звернень.

Законом України «Про публічні закупівлі» [37] регулюються процедури закупівлі та принципи їх здійснення. Згідно статті 3 забороняється придбання товарів без проведення процедури закупівель. Крім цього мають бути укладені відповідні договори. Згідно статті 4, в річному плані закупівель мають бути зазначені всі заплановані закупівлі. Річний план оприлюднюється в електронній системі. Відповідно до статті 12 електронною системою закупівель має гарантуватися однаковий доступ до інформації для всіх людей. Має гарантуватися цілісність даних про учасників і їхніх тендерних пропозицій, конфіденційність даних.

Під визначенням “публічні закупівлі” розуміють придбання товарів або послуг за рахунок платників податків. Завдяки системі “Prozorro” [92] можна придбати товари або послуги. Основними гравцями в цій системі є замовник, учасник, постачальник. Замовник замовляє відповідні послуги чи товари. Учасником виступає бізнес, який бере участь у торгах. Постачальником є переможець цих торгів. Закуповувати можна різними шляхами. Найкращий спосіб це аукціон, де необмежена кількість учасників змагаються між собою, пропонуючи товар за найменшою ціною. Але не для всіх такий варіант підходить, оскільки такий торг є досить довгим. Існує ще електронний каталог «Prozorro Market» [91], де люди купують у компаній товари широкого вжитку. На Порталі “Dozorro.org” [73] кожен учасник може дати зворотній відгук про конкретну державну закупівлю, яка відбувається у електронній системі публічних закупівель “Prozorro”. Відгук може містити опис проблем, скарги, оцінку умов закупівлі тощо. Далі відгук аналізують громадські активісти та в разі виявлення порушення скаржаться до контролюючих та правоохоронних органів. За допомогою співпраці цих органів та громадськості, порушник може понести кримінальну або адміністративну відповідальність [58].

Окремої уваги заслуговує проблема впровадження електронного голосування в Україні. В Україні впроваджені деякі елементи електронного голосування, а саме складання списків виборців, реєстрація кандидатів, підрахунок голосів виборців, автоматизоване оприлюднення результатів голосування. Запроваджені електронні методи ідентифікації особи. Завдяки спеціальному реєстру, українці можуть перевірити свою присутність у виборчих списках. Також впроваджено Портал Дія [12;54]

На сьогодні в Україні створено початкову нормативно-правову базу, що може бути використана для подальшого правового забезпечення порядку електронного голосування, а саме: Закон України «Про електронні довірчі послуги» [20], Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [32], Виборчий кодекс України [6], Закон України «Про Державний реєстр виборців» [17].

Проводився дослідний проект, проте через епідеміологічну ситуацію, повне розгортання такого проекту стало неможливим. Громадянське суспільства, міжнародні експерти та інші зацікавлені сторони назвали головні проблеми для створення проекту електронного голосування в Україні. Основними з яких є: відсутність необхідної технологічної інфраструктури, ризик кібератак, ризик витоків особистої інформації, відсутність системи електронного урядування, недовіра до Інтернет-голосування. Тому для того, щоб впровадити ефективну систему електронного голосування, необхідно: запровадити конкретні технології електронного голосування, що гарантуватиме виборчі права українців за кордоном, виборців з особливими потребами, внутрішньо переміщених осіб тощо. Така система має бути надійною, має гарантувати безпеку даних. Крім цього нам варто перейняти досвід європейських країн, які вже мають великі напрацювання у цьому напрямку [62].

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що в Україні є досить багато інструментів електронного урядування: електронні звернення, електронний документообіг, електронні закупівлі, електронні послуги та інші. Використання цих інструментів регулюється законодавством України. Зокрема законодавством

України зазначені основні функції цих інструментів, основні організаційно-правові засади використання цих інструментів.

2.3. Зарубіжний досвід запобігання та протидії корупції в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування

Для України досвід Естонії є надзвичайно корисним, оскільки Естонія досягла значного успіху в розвитку електронного урядування. Крім того Естонія має низький рівень корупції. Згідно індексу запобігання корупції [98] Естонія посідає 14 місце. Згідно індексу розвитку електронного урядування [77] Естонія займає 8 місце, згідно індексу електронної участі - 3 місце.

«План антикорупційних дій на 2021–2025» [67] регулюється «Законом про боротьбу з корупцією» [66]. Цей план розроблено Міністерством Юстиції у співпраці з Антикорупційною мережею для Східною Європи та Центральної Азії [68;88].

Метою цього плану дій є розроблення короткострокових заходів, які сприятимуть досягненню наступних цілей.

Основні цілі:

1. Прозорість діяльності держави;
2. Прозорість діяльності місцевого самоврядування;
3. Чесне бізнес-середовище;
4. Обізнаність молоді, компаній та громадського сектору щодо запобігання корупції;
5. Захист викривачів;
6. Секторальна прозорість;
7. Розслідування корупційних правопорушень;
8. Галузеві дослідження щодо оцінки впливу антикорупційної політики.

Законодавчий процес. Існують деякі проблеми у нормативно-правових актах. Реалізація «Закону про боротьбу з корупцією» [66] має слабкі місця. В цьому законі потрібно уточнити межі для позначення офіційної особи. Тому

передбачається проведення аналізу «Закону про боротьбу з корупцією» [66], внесення необхідних змін, та розробка методичних матеріалів [67].

Публічні закупівлі. Викриття осіб, які приймають негативні рішення у закупівельних процедурах допоможуть підвищити прозорість. Завдяки реєстру державних закупівель цей процес стане більш прозорим. Необхідно вдосконалювати «Закон про державні закупівлі» [67;93].

Дані та їх доступність. Завдяки тому, що немає центрального нагляду за бенефіціарами (хто отримав грант і з якою метою), це створює сприятливе середовище для подвійного фінансування проектів. Щоб цьому запобігти, існує необхідність у ширшому обміні даними. Необхідно створити реєстр бенефіціарних власників, провести оцінку корупційних ризиків із залученням вищих посадових осіб [67] .

Запобігання корупції у бізнес середовищі. Необхідно проводити роз'яснювальну роботу серед аудиторів і компаній щодо наслідків корупції у бізнес-середовищі, використовуючи навчальні онлайн інструменти для компаній. Потрібно збільшувати прозорість бізнес-середовища завдяки державному нагляду [67].

Обізнаність щодо конфлікту інтересів та етики. Існує необхідність в інформуванні студентів та школярів про корупційні правопорушення, підвищенні обізнаності щодо конфлікту інтересів та етики серед чиновників державного сектору. Для цього потрібно проводити тренінги з етики та запобіганню конфлікту інтересів для працівників державної служби та органів місцевого самоврядування, для учнів старшої школи [67] .

Захист викривачів. Всі органи державної влади та компанії з понад 50 працівниками, а також органи місцевого самоврядування мають створити гарячі лінії для надання порад, які б забезпечували конфіденційність [67].

Навколишнє Середовище. Для збільшення прозорості та вдосконалення існуючих процесів у видачі екологічних дозволів та ліцензій необхідно оцінити, наскільки відомості про продаж та оренду державної землі відповідають процедурним нормам. Необхідно вдосконалити лісовий реєстр [67].

Охорона здоров'я. Для підвищення прозорості ціноутворення на лікарські засоби потрібно внести зміни до законодавства, створити функціональну можливість, яка дозволить людям оскаржувати свій рахунок за лікування, розробити інформаційну систему охорони здоров'я та цифровий реєстр [67].

Добробут. Є необхідність у розробленні посібника із запобігання конфлікту інтересів та запобігання корупції [67].

Спорт. Потрібно Естонський центр доброчесності у спорті буде перетворити на Центр компетенції проти спортивної корупції [67;80].

Розслідування корупційних правопорушень. Органам прокуратури бракує аналітичного та експертного потенціалу, щоб розслідувати корупцію та фінансові злочини. Тому варто, щоб прокуратура створила процесуально-аналітичну спроможність для боротьби з корупцією у сфері бізнесу та фінансів [67].

Прозорість органів місцевого самоврядування. Необхідно проводити тренінги з питань організації засідань електронної ради, необхідно оновити настанови щодо систем внутрішнього контролю, створити правові основи для укладення угод між забудовником, місцевою владою чи громадою [67].

В Естонії вже досить давно проводиться онлайн голосування за допомогою системи “i-Voting” [86]. Для цього виборцю необхідно ідентифікуватися в системі за допомогою державного ID. В цій країні таке голосування перш за все орієнтоване на безпеку, оскільки сама система має безпечні компоненти. Зберігається таємниця голосування, так як використовуються шифрування голосів. Здійснюється перевірка голосів, яка дозволяє виборцю визначити, чи дійшов його голос до центрального сервера і чи правильно відображає його вибір. Є можливість заходити в систему і змінювати свій вибір кілька разів. В Естонії запроваджений електронний документообіг. Всі дані знаходяться у базі даних. Система побудована таким чином, що якщо посадовець подивився дані, система може знайти цього посадовця [59, с.195-204].

Франція має значний досвід у сфері запобігання та протидії корупції. Згідно індексу запобігання корупції Франція посідає 21 місце [99]. «Французька

антикорупційна стратегія на (2021-2030)» [83] регулюється «Кримінальним кодексом Франції» [90]. Ця стратегія має конкретні цілі та заходи:

Ціль 1: Зміцнення ефективності французької співпраці щодо боротьби з корупцією. Буде розроблена система, яка дозволить обмінюватися досвідом щодо боротьби з корупцією з країнами-партнерами [83].

Ціль 2: Обмеження ризику, що дозволяє розвиватися корупції. Франція співпрацюватиме зі своїми партнерами, обмінюючись передовим досвідом щодо виявлення та управління корупційними ризиками. Міністерства зобов'язуватимуться створити програму по боротьбі з корупцією [83].

Ціль 3: Сприяння прозорості і підзвітності в державному секторі. Франція продовжить підтримувати реформи щодо прозорості до інформації. Підвищуватиметься прозорість і підзвітність в управлінні державними ресурсами [83].

Ціль 4: Зміцнення співпраці Франції в пріоритетних сферах для боротьби з корупцією. Проводитиметься низка заходів, що спрямована на покращення статусу викривачів, запровадження процесу звітності та інформування громадян щодо статусу викривача. Франція підтримуватиме країн-партнерів щодо розвитку нових принципів інвестування [83].

Ціль 5: Заохочення виконання закону з метою підвищення рівня компетентності щодо боротьби з корупцією. Франція сприятиме діяльності, яка посилює компетенції офіцерів правоохоронних служб присвяченій боротьбі з корупцією [83].

Ціль 6: Зміцнення співпраці з міжнародними організаціями. Зміцнюватиметься співпраця з міжнародними установами, міжнародними організаціями та агентствами. Зокрема, Франція співпрацюватиме з “Expertise France” [81] , “Civipol” [71], Агентством технічної міжнародної співпраці у Франції [65;83;84].

Ціль 7: Зміцнення співпраці з недержавними структурами. Франція продовжуватиме співпрацювати з країнами-партнерами та представниками

громадянського суспільства. Продовжуватиме підтримувати організації громадянського суспільства [83].

Ціль 8: Залучення місцевих інституцій. Франція сприятиме розвитку місцевих органів перевірки використання коштів [72], буде підтримувати їх в незалежному та ретельному аудиті, моніторингу програм допомоги щодо доцільності використання коштів і виконання програми. Це сприятиме співпраці серед державних органів та системи органів судової влади [83].

Австрія має значний успіх у сфері розвитку електронних послуг. Ця країна займає провідні позиції в міжнародних рейтингах. Згідно індексу розвитку електронного урядування Австрія займає 20 місце. Згідно індексу електронної участі Австрія займає 21 місце [76]. У 2015 році була розроблена платформа “oesterreich.gv.at” [89], де австрійці можуть знаходити негайну допомогу та інформацію з адміністративних питань. Громадяни можуть отримати доступ до цієї платформи за допомогою комп’ютера, мобільного пристрою, або за допомогою програми. Завдяки паспорту громадянина Австрії можна отримати такі оформити пенсію, отримати рецепти ліків, отримати послуги онлайн банкінгу, послуги “FinanzOnline” [82], зареєструвати підприємство, подати документи для оформлення допомоги по догляду за дітьми, підтвердити реєстрацію резидентів [59, с.105-112].

Також для нас буде досить корисним досвід Данії щодо впровадження електронних послуг. Портал “Borger.dk”[69] надає електронні послуги для громадян. На порталі наразі є можливість повідомити про переїзд, обрати лікаря, оформити пенсію та оформити медичну картку в цифровому вигляді. “Vir.dk” [100] - бізнес-портал, що дозволяє звітувати бізнесу перед державним сектором. Його метою є звільнення бізнесу від бюрократичного навантаження. Цей портал містить інформацію про бізнес, надає доступ до інтерфейсу адміністрування користувача [59, с.112-120].

Висновки до Розділу 2

Отже в Україні нормативно-правовими актами регулюється діяльність щодо запобігання та протидії корупції, засади функціонування системи запобігання корупції, діяльність антикорупційних органів у сфері протидії корупції. Зокрема законами визначені принципи, правові та організаційні засади забезпечення державної служби в Україні, визначені правові та організаційні засади проведення люстрації, визначено порядок здійснення та забезпечення права на доступ до інформації. В “Антикорупційній стратегії на 2021-2025 роки” [23] зазначені основні проблеми які є в законодавстві України, діяльності органів державної влади, діяльності органів правопорядку, прокуратури, судах. Варто зазначити, що різними органами державної влади та органами місцевого самоврядування використовуються інструменти електронного урядування. Використання цих інструментів регулюється законодавством України, де зазначені основні організаційно-правові засади використання цих інструментів.

Наша антикорупційна система не є досконалою. Тому Україні варто імплементувати досвід європейських країні щодо запобігання та протидії корупції. Оскільки українська “Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки” [23] має низку недоліків, цікавим для нас буде досвід Естонії та Франції щодо запобігання та протидії корупції. Насамперед в українській стратегії відсутній системний підхід до запобігання та протидії корупції. Відсутній план заходів для підвищення обізнаності серед школярів та студентів щодо запобігання та протидії корупції, не має ефективно налагодженого обміну досвідом щодо протидії та запобігання корупції з європейськими державами. Необхідно імплементувати досвід щодо використання інструментів електронного урядування. Досить хорошим для України є досвід Естонії щодо електронного документообігу та електронних виборів. Система електронного голосування в Естонії орієнтована перш за все на безпеку, крім цього всі дані зашифровані. Система електронного документообігу побудована таким чином, що майже відсутня взаємодія між органами державної влади та громадянином. Тому

можливість вчинення корупційного правопорушення зводиться до мінімуму. Для України буде досить корисно імплементувати досвід використання електронних послуг Данії та Австрії. Австрійською платформою “oesterreich.gv.at” [89] передбачено, що за допомогою паспорту громадянина Австрії можна отримати низку послуг: підтвердження реєстрації резидентів, рецепт ліків та інші. Цікавим прикладом є датський портал “Virk.dk” [100]. Він дозволяє звітувати бізнесу перед державним сектором.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Імплементация зарубіжного досвіду щодо антикорупційної діяльності та інструментів електронного урядування

Одним із пріоритетних завдань для нашої країни залишається боротьба з корупцією. Корупція досі залишається основною проблемою, яка сповільнює нашу інтеграцію до ЄС. В Україні існує багато нормативно-правових актів, якими регулюються організаційно-правові засади функціонування та забезпечення системи запобігання та протидії корупції в Україні. Проте вони мають низку недоліків. В “Антикорупційній стратегії на 2021-2025 роки” [23] зазначені основні проблеми в нормативно-правових актах, якими регулюються організаційно-правові засади функціонування та забезпечення системи запобігання та протидії корупції в Україні. В цій стратегії зазначені низка заходів, які необхідні для вдосконалення системи запобігання та протидії корупції в Україні [23].

Основна проблема стосується законодавства у сфері запобігання та протидії корупції. Безсистемні зміни до законодавства негативно впливають на ефективність правозастосування. Існують проблеми в «Кодексі України про адміністративні правопорушення» [40]. Необхідно удосконалити підстави притягнення до адміністративної відповідальності за порушення правил, заборон і обмежень у сфері фінансування політичних партій. Потрібно удосконалити «Кримінальний кодекс України» [42], а саме санкції за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень. Варто удосконалити Закон України «Про прокуратуру» [36], шляхом внесення змін, які визначають вичерпний перелік підстав для звільнення та припинення повноважень прокурорів [23].

Значна увага приділяється інформуванню суспільства про негативні наслідки корупції. Передбачається впровадження різного роду тренінгів, курсів, уроків для державних службовців, школярів, студентів. Необхідно створити сприятливі умови для підвищення кваліфікації педагогічних працівників та осіб, які працюють з населенням. Необхідно доносити суспільству про негативні наслідки вчинення корупційних правопорушень, про важливість громадського контролю за діяльністю органів державної влади. Потрібно створити комплекс заходів, що спрямовані на формування довіри до державного службовця. Необхідно утвердити в суспільстві культуру доброчесності, культуру верховенства права, підвищити рівень усвідомлення суспільства щодо механізмів запобігання та протидії корупції, підвищити рівень обізнаності щодо заходів протидії корупції, підвищити рівень розуміння суспільства щодо усвідомлення негативних наслідків корупції [23].

Іншою проблемою є проблема висвітлення стану корупції в Україні. Передбачається, що стратегія щодо запобігання та протидії корупції буде оновлюватися, здійснюватиметься її аналіз, буде забезпечена належна основа для скоординованих дій для її виконання. Громадяни повинні володіти всією інформацією щодо стану корупції в Україні, її причин, повинні володіти інформацією про роботу органів державної влади щодо протидії корупції, про можливість взаємодії органів державної влади з громадянами, про можливість повідомлення про корупцію, можливість контролю з боку громадян органів державної влади та органів місцевого самоврядування [23].

На жаль досі не закріплено на законодавчому рівні правила етичної поведінки народних депутатів України, депутатів місцевих рад. Передбачається, що буде забезпечено відповідальність керівників за відсутність передбаченого законом реагування на виявлені факти грубого порушення антикорупційного законодавства. Забезпечено моніторинг ефективності заходів притягнення до відповідальності народних депутатів України, депутатів місцевих рад та виборних осіб місцевого самоврядування за порушення правил етичної поведінки [23].

Існує проблема щодо подання інформації до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Передбачається, що суб'єкти подання декларацій витратимуть менше часу при їх заповненні, робитимуть менше помилок при внесенні інформації, матимуть вичерпну інформацію щодо заповнення декларації. Передбачається, що кількість декларацій, які пройшли перевірку збільшиться завдяки оптимізації процесів перевірки, підвищиться результативність заходів такої перевірки. Буде розроблено автоматизовану систему моніторингу інформації. Буде створена система автоматизованого контролю за несвоєчасністю подання декларацій [23].

Існує проблема щодо діяльності політичних партій. Тому будуть створені сприятливі умови для функціонування політичних партій. Будуть приведені у відповідність вимогам статуту політичних партій. Існує необхідність в усуненні можливостей нелегального фінансування політичних партій, встановленні переліку заборон для витрачання коштів політичних партій. Буде запроваджено новий механізм для розподілу коштів за фінансуванням політичних партій. Передбачається що буде створена електронна система звітності політичних партій [23].

На жаль в Україні не має поваги до викривачів у суспільстві. Тому необхідно, щоб у громадян була сформована повага до викривачів, щоб вони усвідомлювали свої правові гарантії як викривачів корупції. Потрібно проводити просвітницьку роботу для громадян щодо обізнаності про те, яким чином необхідно повідомляти про корупцію. Потрібно створювати належні канали повідомлення про корупцію. Необхідно вносити зміни для забезпечення повідомлення про корупцію [23].

На жаль захист викривачів не здійснюється належним чином. Тому необхідно аби Національне агентство [5] проводило моніторинг діяльності спеціально уповноважених на це осіб. Потрібно, щоб було належне координування співпраці між цими особами чи органами. Необхідно також підвищити рівень кваліфікації суддів [23].

Великою проблемою в Україні є корупція в судах, прокуратурі, органах правопорядку. Потрібно, щоб доброчесність була визначена як обов'язкова вимога до членів Вищої ради правосуддя, необхідно запровадити відкритий спосіб прийняття рішення членами такої ради. Передбачається удосконалення перевірки відповідності критеріям доброчесності кандидатів при призначенні на посади, запровадження об'єктивної методики виставлення балів. Варто уточнити підстави дисциплінарної відповідальності судді, спростити механізми дисциплінарного розслідування, удосконалити механізми завершення дисциплінарного провадження, запровадити ефективний механізм перевірки законності походження майна судді. Існує необхідність в розробленні електронного судочинства та можливостей розгляду справ онлайн, удосконаленні системи виконання судових рішень. Потрібно запровадити регламенти прозорого планування і розподілу бюджетних ресурсів у судовій системі. Необхідно впровадити прозору систему оцінки якості роботи прокурорів. Необхідно внести зміни до законодавства щодо підстав для звільнення прокурора. Варто розробити систему оцінки якості роботи працівників Національної поліції. Є велика проблема щодо конфлікту інтересів в Національному агентстві [5]. Тому необхідно унеможливити такий конфлікт при розслідуванні правопорушень працівників такого органу [23].

В Україні велике навантаження на бізнес. Цією стратегією передбачається впровадження аналітичного модуля оцінки регуляторного навантаження на різні види бізнесу, впровадження належних підходів до контролю за загальною кількістю регулювань, забезпечення публічного діалогу з бізнес-середовищем щодо дерегуляції. Існує необхідність у спрощенні можливості відкриття бізнесу онлайн, скасування зайвої звітності (підприємці не повинні подавати інформацію декілька разів в різні органи), впровадження нової дозвільної системи доступу до ринків, спрощення відкриття багатьох видів бізнесу онлайн, забезпечення публічного діалогу з бізнесом, впровадження прозорого ринку деревини. Передбачається впровадження системного аналізу регулювання ринків.

Необхідно запровадити систему оплати праці залежно від особистого результату посадовця органу державної влади [23].

Передбачається, що Антимонопольний комітет буде здійснювати свою діяльність прозоро, на правових засадах. Рівень корупційних ризиків цього органу знизиться завдяки доступу громадськості до прийняття рішень. На законодавчому рівні має бути закріплений обов'язок цього органу оприлюднювати на офіційній веб-сторінці рекомендації, що надаються органам державної влади [23].

Сфера мита та оподаткування залишається однією з найкорумпованіших у нашій державі. Потрібно усунути підстави для вчинення корупційних правопорушень працівників митних органів. Потрібно надати можливість імпортерам оскаржувати рішення митного органу щодо вартості товарів. Необхідно запровадити ефективний механізм для розгляду скарг щодо дій посадових осіб митних органів. Варто запровадити працюючий механізм притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників митних органів. Необхідно створити орган громадського контролю за діяльністю митних органів. Потрібно автоматизувати митне оформлення. На прозорих і конкурсних засадах потрібно утворити новий орган із досудового розслідування злочинів у фінансовій сфері, забезпечити гарантії незалежності такого органу, його підзвітність. Оцінка ефективності роботи органів податкової служби буде ґрунтуватися на основі ступеня дотримання законодавства із сплати податків. Одним із напрямків роботи органів податкової служби є консультації для платників податків [23].

Існує проблема в державному та приватному секторі економіки. Необхідно розмежувати функції органу, що формує політику щодо суб'єктів господарювання державного сектору економіки. Потрібно запровадити щорічний незалежний аудит суб'єктів господарювання державного сектору економіки [23].

Є проблеми у сфері будівництва. Потрібно завершити впровадження Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва. Передбачається

створення електронного містобудівного кадастру, його інтеграцію з іншими кадастрами та базами даних, забезпечення контролю даних кадастру. Необхідно проводити інвентаризацію об'єктів культурної спадщини, розробити плани щодо архітектури міста [23].

Варто виділити сферу охорони здоров'я, освіти і науки, сферу соціального захисту. Потрібно зазначити, що сьогодні закупівля ліків не є прозорою. Тому необхідно, щоб такі закупівлі здійснювалися централізованими організаціями за прозорими процедурами. Існує необхідність в електронній системі обліку медичних засобів, що сприятиме прозорим системам обрахунку. Очікується, що електронна система охорони здоров'я буде інтегрованою з іншими державними базами даних, а не лише з тими, що пов'язані зі сферою охорони здоров'я [23].

Варто зазначити, що ця стратегія має низку недоліків. Насамперед це відсутність системного підходу до запобігання та протидії корупції. Тому потрібно імплементувати досвід європейських країн щодо запобігання та протидії корупції, а саме Франції та Естонії.

В «Плані антикорупційних дій на 2021–2025» [67] приділяється велика увага інформуванню студентів та школярів про корупційні правопорушення, підвищенні обізнаності щодо конфлікту інтересів та етики серед чиновників державного сектору. Стратегією передбачено проведення тренінгів з етики та запобігання конфлікту інтересів для працівників державної служби та органів місцевого самоврядування, для учнів старшої школи. Хоча в нас вже є розроблені певні проекти щодо цього, як-от, наприклад проект “Освіта без корупції” [48], проте в нас немає системного підходу для запровадження таких уроків у школах чи університетах щодо протидії та запобігання корупції. Але до прикладу державні службовці проходять тренінги щодо протидії корупції, тому нам такий досвід не буде корисним. Також в стратегії велика увага приділяється інструментам електронного урядування. Передбачається створення можливості, яка дозволить людям оскаржувати свій рахунок за лікування онлайн. Аналізуючи наші українські державні портали, що надають послуги в медицині, можна дійти до висновку, що такої можливості в нас немає. Тому це буде досить корисно як з

точки зору зручності, так і з точки зору підвищення прозорості щодо протидії корупції.

У Франції розроблена “Французька антикорупційна стратегія на (2021-2030)” [83]. В основному у своїй стратегії Франція спирається на міжнародне співробітництво, обмін кращим досвідом з країнами-партнерами, недержавними структурами країн-партнерів. Велика увага приділяється аудиту належного використання державних коштів, покращенню статусу викривачів, прозорості у видобувних галузях, підвищенню прозорості в державних закупівлях. Франція і надалі планує співпрацювати з країнами-партнерами, які мають намір посилити та покращити судову систему. Зокрема, Франція співпрацюватиме з “Expertise France” [81] , “Civipol” [71], Агентством технічної міжнародної співпраці у Франції [65;84]. Нам необхідно збільшувати співпрацю з країнами-партнерами, недержавними інституціями щодо боротьби та протидії корупції.

Крім цього має місце імплементація зарубіжного досвіду щодо впровадження інструментів електронного урядування. На платформі “oesterreich.gv.at” [89] австрійці за допомогою паспорта громадянина Австрії можуть оформити пенсійний рахунок, отримати рецепти ліків, зареєструвати підприємство, подати документи для оформлення допомоги по догляду за дітьми [59, с.105-112]. В Україні на Порталі Дія [54] можна оформити допомогу за дітьми, зареєструвати підприємство, оформити пенсійний рахунок. Проте великої уваги заслуговують виписування рецептів ліків. Так в нас є електронні медичні портали на яких це можна зробити, але в умовах війни виникає необхідність у швидкості та надійності обробки інформації, швидкому реагуванню на запити від громадян. Датський Портал “Borger.dk”[69] надає електронні послуги. На порталі наразі є можливість повідомити про переїзд, обрати лікаря, оформити пенсію та замовити медичну картку в цифровому вигляді. Необхідно розробити можливість оформлення медичної картки на Порталі Дія [54], таким чином лікар зможе швидко переглянути історію пацієнта і зробити певний висновок [59, с.112-120].

В умовах війни існує необхідність у безпечному проведенні голосування. На жаль через активні бойові дії провести голосування в звичайних виборчих дільницях просто неможливо. Тому задля безпеки громадянина, на мою думку доцільніше провести таке голосування онлайн. Через певні труднощі, в Україні таке голосування не впроваджувалося, хоча були певні кроки щодо цього. Для ефективного впровадження електронного голосування необхідно імплементувати досвід Естонії. За допомогою естонської електронної системи голосування “i-Voting” [86] виборець може проголосувати за кандидата. Для цього виборцю необхідно ідентифікуватися в системі за допомогою державного ID. Зберігається таємниця голосування, так як використовуються шифрування голосів. Здійснюється перевірка голосів, яка дозволяє виборцю визначити, чи дійшов його голос до центрального сервера і чи правильно відображає вибір виборця. Є можливість заходити в систему і змінювати свій вибір кілька разів. Тому доцільніше взяти за основу саме систему електронного голосування в Естонії [59, с.195-204].

Таким чином можна сказати, що Україна має досить багато нормативно-правових актів, які регулюють організаційно-правові засади функціонування та забезпечення системи запобігання та протидії корупції в Україні, використання інструментів електронного урядування. В Україні є своя антикорупційна стратегія, однак існують деякі проблеми щодо впровадження інструментів електронного урядування, щодо регулювання системи запобігання та протидії корупції в Україні. Тому для вирішення цих проблем нам варто запозичити механізми щодо ефективної боротьби з корупцією, щодо використання інструментів електронного урядування з європейських держав.

3.2. Запобігання та протидія корупції в умовах війни

Попри те, що відбуваються активні спроби знищити нашу державу, відбувається активна спроба похитнути довіру суспільства до органів державної влади, все одно продовжується боротьба з корупцією в органах державної влади. Тим не менш, в Україні активно вносяться зміни до законодавства, в Україні активно впроваджуються різноманітні проекти щодо боротьби з корупцією, не перестали діяти антикорупційні органи. До прикладу, Законом України від 3 березня 2022 року «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» [16] було доповнено статті 111, 113 КК України.

Великої уваги також заслуговує діяльність антикорупційних органів. Після повномасштабного вторгнення Росії НАЗК [50] продовжує виконувати свої обов'язки. Був розроблений пілотний проект «Прозора школа» [57], розроблено платформу “Study.NAZK” [94], запущено Портал “Війна і санкції” [8]. Детективи НАБУ [4] і прокурори САП [61] продовжують працювати над досудовим розслідуванням. З початку повномасштабної війни НАБУ та САП вже скеровано до суду кілька резонансних справ. Вони допомагають збирати докази воєнних злочинів, які вчиняють російські військові, фіксуючи інформацію від потерпілих та очевидців злочинів. Крім того, деякі із співробітників цих органів захищають нашу державу у складі Збройних Сил України [2;47].

Через війну виникла низка проблем. Був закритий доступ до публічних даних. Було дозволено Кабміном [38] укладати прямі договори, внаслідок чого зменшилася кількість оприлюднених контрактів. Моніторинг статків державних службовців майже неможливий. Посадовці і чиновники не повинні звітувати НАЗК [5] про свої доходи до кінця воєнного стану. Таким чином громадяни не можуть проконтролювати доброчесність кандидатів, які беруть участь у конкурсах на посади. Великим викликом є конфіскація російських активів. В нас немає ефективно-налагодженого управління конфіскованими активами. Однією

із проблем є обмеження роботи сайтів міських рад. Засідання цих рад часто відбуваються в закритому режимі. Ще досі існує проблема щодо призначення очільників НАБУ та АРМА [1;4;10].

Для того, щоб вирішити ці проблеми, необхідно об'єднати зусилля держави, суспільства, бізнесу та міжнародних партнерів. Організацією Transparency International Ukraine виокремлено кроки, які допоможуть вирішити ці проблеми [95]: створити безпечні відкриті дані, забезпечити необхідний захист правил публічних закупівель, активізувати співпрацю органів державної влади та органів місцевого самоврядування, ліквідовувати збиткові підприємства, розвивати державні ІТ-системи, створювати умови для високотехнологічного бізнесу, налагоджувати ефективне управління конфіскованими активами, забезпечити призначення незалежних і доброчесних очільників НАБУ та АРМА [1;4]. Необхідно вирішувати ці питання вже зараз, адже роботи дуже багато [10].

Отже, в умовах воєнного стану продовжується активна діяльність органів державної влади та державних установ щодо протидії корупції. Під час війни вносяться зміни до законодавства України, продовжують працювати спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції. Проте виникають багато проблем, зокрема: призупинення реєстру електронних декларацій, зменшення кількості доступної інформації про роботу міських рад та інші. В нас немає ефективно-налагодженого управління конфіскованими активами. Тому органам державної влади, суспільству, бізнесу, міжнародним партнерам необхідно об'єднатися для досягнення цілей. Органам державної влади та державним установам необхідно впроваджувати комплекс заходів для ефективного подолання корупції.

3.3. Дослідження корупційних ризиків в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування

Був розроблений опитувальник для дослідження корупційних ризиків в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування, який

складається з 3 блоків [11]. В першому блоці досліджено напрями діяльності органу, які є найбільш вразливими до вчинення корупційних правопорушень, досліджено заборонені практики, що існують в органі. В другому блоці досліджено наявність комунікаційної стратегії, її принципи, інструменти, що використовуються при комунікації з громадянами, виклики при комунікації з громадянами, взаємодію з громадянами в умовах воєнного стану. В третьому блоці досліджено інструменти електронного урядування, які використовуються в органах державної влади. Проблемою дослідження є відсутність чіткої інформації щодо наявного стану корупції в органах державної влади; відсутність чіткої інформації щодо напрямів діяльності, де є найбільша загроза виникнення корупційних правопорушень; відсутність чіткого розуміння ефективності інструментів е-урядування. Відповідно проблемною ситуацією є існування корупційних дій в органах державної влади. Об'єктом дослідження є працівники органів державної влади. Предметом дослідження є оцінка діяльності органів державної влади щодо поширення корупції, оцінка діяльності органів державної влади щодо ефективності використання інструментів е-урядування. Мета дослідження - дослідити існуючий стан корупції в органах державної влади, ефективність використання інструментів е-урядування. Генеральною сукупністю будуть працівники органів державної влади. Опитування проходитиме онлайн за допомогою запитань. Завдяки цим питанням ми визначимо, які напрями діяльності є найбільш вразливими до вчинення корупційних правопорушень, дослідимо ефективність використання інструментів е-урядування.

Основні завдання опитування:

1. Дослідити діяльність органів державної влади щодо наявності факторів поширення корупції;
2. Дослідити діяльність органів державної влади щодо наявності комунікаційної стратегії, її принципів, інструментів, які використовуються для комунікаційної стратегії;

3. Дослідити діяльність органів державної влади щодо використання інструментів електронного урядування.

Варто зазначити, що результати цього соціологічного дослідження становлять інтерес і можуть бути використані в адаптованому вигляді у діяльності навчально-наукового центру діяльності прикладної соціології «Соціоплюс», про що засвідчено відповідною довідкою про впровадження в Додатку Д.

Висновки до Розділу 3

Україна має низку нормативно-правових актів, які регулюють організаційно-правові засади функціонування та забезпечення системи запобігання та протидії корупції в Україні, використання інструментів електронного урядування. Є стратегія, в якій виокремлені основні проблеми щодо запобігання та протидії корупції та основні заходи для їх подолання. В цій стратегії велика увага приділяється формуванню в людей усвідомлення загроз вчинення корупційних правопорушень. Передбачається формування негативного ставлення щодо таких правопорушень, формування необхідних знань для повідомлення щодо корупційних правопорушень. Передбачаються законодавчі зміни щодо роботи органів державної влади, роботи уповноважених осіб у сфері запобігання корупції. Велике навантаження на бізнес є значною проблемою. Передбачається впровадження належних підходів до контролю за кількістю регулювань, забезпечення публічного діалогу з бізнес-середовищем щодо дерегуляції. Існує необхідність у спрощенні можливості відкриття бізнесу онлайн, скасування зайвої звітності (підприємці не повинні подавати інформацію декілька разів в різні органи), впровадження нової дозвільної системи доступу до ринків, спрощення відкриття багатьох видів бізнесу онлайн, забезпечення публічного діалогу з бізнесом, впровадження прозорого ринку деревини. Крім цих проблем виділяють також проблеми у сфері будівництва, в органах прокуратури, судах, митних органах. Варто виділити сферу охорони здоров'я,

освіти і науки, сферу соціального захисту. Потрібно зазначити, що сьогодні закупівля ліків не є прозорою. Тому необхідно, щоб такі закупівлі здійснювалися централізованими організаціями за прозорими процедурами.

Існують деякі проблеми щодо впровадження інструментів електронного урядування, щодо регулювання системи запобігання та протидії корупції в Україні. Для вирішення цих проблем нам варто запозичити механізми щодо ефективної боротьби з корупцією, щодо використання інструментів електронного урядування з Австрія, Естонії, Данії, Франції.

В умовах воєнного стану продовжується активна діяльність органів державної влади та державних установ щодо протидії корупції. Під час війни вносилися зміни до законодавства України, продовжують працювати спеціально антикорупційні органи. Однак існує досить багато проблем, які ще не вирішені. Саме для цього органам державної влади, суспільству, бізнесу, міжнародним партнерам необхідно об'єднатися для досягнення цілей.

ВИСНОВКИ

1. Корупція становить досить серйозну загрозу для суспільства в цілому. Вона проникає у всі сфери життя суспільства: соціальну, духовну, політичну, економічну. Варто зазначити, що поняття “корупція” є досить широким за своїм сенсом значення. Вона не існує лише в побутовому житті чи в органах державної влади, таке явища торкається бізнесу, судової системи, прокуратури, сфери медицини, науки, освіти. Тому корупція має досить багато форм та видів, які можуть поєднуватися між собою при деяких ситуаціях. Крім звичних нам хабарництва, дарування, конфлікту інтересів, розкрадання, існує ще кронізм та відкат. Навіть саме хабарництво ділиться на активне та пасивне. Необхідно додати, що крім визначень поняття “корупція”, яке нам пропонує законодавство та різні організації, існують ще дослідження вчених, які також займалися цим питанням [49].

2. В Україні проводилися різноманітні соціологічні дослідження, респондентами яких були як звичайні громадяни, так і підприємці, інвестори. Завдяки цим опитуванням можна зрозуміти, що корупція в Україні є найголовнішою проблемою, яка заважає нормальному розвитку бізнесу, ефективній роботі органів державної влади. Однак виділяють корупцію не лише в органах державної влади, а й у судах, прокуратурі, в сфері освіти, соціального страхування, медицини. Існують індекси, які допомагають визначити наявний стан корупції в Україні, ефективність діяльності антикорупційних органів щодо протидії корупції, ефективність інструментів електронного урядування. Такими інструментами є електронні послуги, електронний документообіг, електронні петиції, електронне голосування та інші.

3. В Україні сфера запобігання та протидії корупції регулюється низкою нормативно-правових актів. Оскільки ця сфера досить широка, то нормативно-правових актів також не мало. Однак всі ці нормативно-правові акти можна виокремити в 3 групи: нормативно-правові акти, що регулюють антикорупційну діяльність органів державної влади, нормативно-правові акти, що регулюють

діяльність антикорупційних органів, та нормативно-правові акти, що регулюють використання інструментів електронного урядування. До першої групи можна віднести нормативно-правові акти, що регулюють сферу державної служби, сферу публічних закупівель, організаційні засади проведення люстрації, доступ до публічної інформації. До другої нормативно-правові акти, що регулюють діяльність НАЗК [50], НАБУ [4], прокуратури та інших органів. До третьої групи належать нормативно-правові акти, що регулюють відносини, пов'язані із захистом персональних даних, захистом інформації, проведенням публічних закупівель, наданням електронних та адміністративних послуг, електронним документообігом. Особливої уваги заслуговують нормативно-правові акти, що регулюють сферу електронного голосування. Попри те, що є нормативно-правові акти, які можуть бути використані для регулювання цієї сфери, на жаль, в Україні електронного голосування немає. Були певні спроби його впровадити, однак, через ризики щодо безпеки даних, недовіри до такого голосування та інших причин, такий проект був закритий.

4. На жаль антикорупційна система України не є досконалою. Тому для України досить важливо імплементувати досвід європейських країн щодо запобігання та протидії корупції. Перш за все потрібно удосконалити антикорупційну стратегію. Досвід Естонії та Франції буде досить корисним. В естонській стратегії велика увага приділяється саме обізнаності серед школярів та студентів щодо корупції, щодо конфлікту інтересів. Оскільки в нас немає системних заходів, нам варто взяти до уваги такий досвід. В цій стратегії велика увага приділяється системному використанню інструментів електронного урядування, що для нас також є корисним досвідом. Іншим прикладом є Франція. В її антикорупційній стратегії велика увага приділяється міжнародному співробітництву та співробітництву з неурядовими організаціями країн-партнерів щодо діяльності, яка пов'язана із запобіганням та протидією корупції. Нам потрібно імплементувати досвід впровадження інструментів електронного урядування. Великої уваги заслуговують виписування рецептів ліків. Хоча в нас існує така функція в медичних порталах, необхідно щоб така функція існувала

на Порталі Дія [54]. На цьому порталі також необхідно зробити функцію оформлення медичної картки, як це зроблено на датському порталі “Borger.dk” [69]. Оскільки в Україні триває війна, в багатьох людей немає можливості проголосувати за кандидата в реальному часі на виборах. Тому необхідно впровадити електронне голосування, запозичивши досвід в Естонії.

5. В умовах повномасштабного вторгнення відбулися значні зміни в роботі органів державної влади, та й у антикорупційній системі в цілому. В більшості випадків такі зміни негативно вплинули на роботу органів державної влади. Міські ради обмежили роботу своїх сайтів, реєстр електронних декларацій зупинив свою публічну роботу. Для того, щоб вирішити ці проблеми, необхідно об'єднати зусилля держави, суспільства, бізнесу та міжнародних партнерів. Виокремлено кроки, які допоможуть вирішити їх: створити безпечні відкриті дані, забезпечити необхідний захист правил публічних закупівель, активізувати співпрацю центральної та місцевої влади, ліквідовувати збиткові підприємства, розвивати державні ІТ-системи, створювати умови для високотехнологічного бізнесу, налагоджувати ефективне управління конфіскованими активами, забезпечити призначення незалежних і доброчесних очільників НАБУ та АРМА [1;4]. Необхідно вирішувати ці питання вже зараз, адже роботи дуже багато [10].

6. Перш за все варто приділяти увагу обізнаності серед студентів та школярів щодо механізмам протидії та запобігання корупції, запроваджуючи тренінги та курси. По-друге потрібно приділяти увагу співпраці щодо запобігання та протидії корупції з країнами-партнерами, міжнародними організаціями. По-третє необхідно удосконалювати інструменти електронного урядування, впроваджувати кращі зарубіжні практики їх використання.

В умовах повномасштабного вторгнення виникає необхідність в налагодженні ефективного управління конфіскованими активами. Для цього потрібно внести зміни до законодавства, створити відповідний план. Необхідно приділити велику увагу створенню умов для розвитку високотехнологічного бізнесу, розвитку державних ІТ систем. Потрібно створити безпечні відкриті дані, забезпечити необхідний захист правил публічних закупівель, Задля

ефективних змін в нашій державі, потрібно активізувати співпрацю органів центральної та місцевої влади [10].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агентство з розшуку та менеджменту активів.URL: <https://arma.gov.ua/> (дата звернення: 06.05.2023).
2. Антикорупційні органи під час війни: над чим працюють НАБУ та САП?.Transparency International Ukraine.URL: <https://ti-ukraine.org/news/antykoriuptsijni-organy-pid-chas-vijny-nad-chym-pratsyuyut-nabu-ta-sap/> (дата звернення: 06.05.2023).
3. Аркуша Л.И. Выявление и расследование организованной преступной деятельности при наличии коррупционных связей. Одесса : Одесская нац. юр. академия, 2003. 207 с.
4. Веб-сайт НАБУ: <https://nabu.gov.ua/> (дата звернення: 06.05.2023).
5. Веб-сайт НАЗК.URL: <https://nazk.gov.ua/uk/> (дата звернення: 06.05.2023).
6. Виборчий Кодекс України від 19 грудня 2019 року № 396-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 7, № 8, № 9, ст.48.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
7. Висоцький В.М. Кейс заняття на тему «Корупція: поняття, запобігання та відповідальність. Корупційні правопорушення. Засади антикорупційної політики в Україні. Фінансовий контроль та моніторинг способу життя. Дотримання законодавства про конфлікт інтересів та обмежень щодо запобігання корупції».2021. 23 с.
URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/karta-dokumentiv/category/247-politsiia-osoblyvoho-pryznachennia-2-dni.html?download=1432:3-zasady-antykoriuptsiinoi-polityky-v-ukraini> (дата звернення: 06.05.2023).
8. Війна і санкції: головна база даних санкцій накладених після нападу Росії на Україну.URL: <https://sanctions.nazk.gov.ua/> (дата звернення: 06.05.2023).
9. Деякі питання електронної взаємодії електронних інформаційних ресурсів. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 606. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.05.2023).

- 10.Довіра і корупція під час війни. Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/blogs/dovira-i-koruptsiya-pid-chas-povnomasshtabnoyi-vijny> (дата звернення: 06.05.2023).
- 11.Дослідження корупційних ризиків в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування.URL: https://forms.office.com/Pages/ShareFormPage.aspx?id=DQS1kWdsW0yxEjajBLZtrQAAAAAANAASQY6_1UNkIwVlRRQ01SV0s1TjgxWDJWT1A5OUw5TS4u&sharetoken=muTcE65tej7Wifgumd3F (дата звернення: 06.05.2023).
- 12.Електронне голосування: перспективи впровадження в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень.URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/vnutrishnya-polityka/elektronne-holosuvannya-perspektyvy-vprovadzhennya-v-ukrayini> (дата звернення: 06.05.2023).
- 13.Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. К., 2017. Частина 2: Електронне урядування: основи та стратегії реалізації. К.: ФОП Москаленко О.М., 2017. 72 с.
- 14.Живко З, Гура В. Рівень корупції в Україні за міжнародними оцінками: вчені записки Університету «КРОК».2023. №1 (69). 78-85 с.URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/download/564/594> (дата звернення: 06.05.2023).
- 15.Закон України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
- 16.Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» від 3 берез. 2022 року No 2113-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#Text> (дата звернення: 06.05.2023).

17. Закон України «Про державний реєстр виборців» від 22 лютого 2007 року № 698-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-16#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
18. Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
19. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
20. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
21. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
22. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
23. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
24. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
25. Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
26. Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 09.05.2023).

- 27.Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 28.Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10 листопада 2015 року № 772-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 29.Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 30.Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 31.Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 32.Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 33.Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15 липня 2021 року № 1689-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 34.Закон України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 року № 1682-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 35.Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 36.Закон України «Про прокуратуру» від 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 09.05.2023).

37. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року № 922-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
38. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 09.05.2023).
39. Карасевич А.О., Шачковська Л.С. Політологічна енциклопедія : навч. посібник. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2016. 768 с
40. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
41. Корупція в Україні 2022: розуміння, сприйняття, поширеність: звіт за результатами опитування населення та бізнесу. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/1f23b766-e031-4c3f-81a4-0167b4f93116.pdf> (дата звернення: 09.05.2023).
42. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
43. Кухрівський Д.В., Чукут С.А. Досвід європейських держав щодо протидії та запобігання корупції. 2023 р. Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді: Збірник матеріалів V всеукраїнської студентської науково-практичної конференції: Одеський національний технологічний університет навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту ім. Г. Е. Вейнштейна, Одеса. 2023. 263-265 с. URL: https://www.ontu.edu.ua/download/konfi/2023/Conference_abstract-30-31-05-23.pdf (дата звернення: 09.05.2023).
44. Кухрівський Д.В., Чукут С.А. Цифрова трансформація публічного управління: тенденції та виклики. Сучасні проблеми управління: трансформація публічного управління у постковідному світі: збірник матеріалів XI міжнародної науково-практичної конференції: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Київ. 2021. 269-273 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/14850/1/%D0%97%D0%B1%>

- D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B2%20%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%20%2810.2021%29.pdf (дата звернення:09.05.2023)
- 45.Магнус Ліллестрьом. Переваги та ризики електронного голосування та онлайн-голосування: децентралізація в Україні.2023.URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12905> (дата звернення: 09.05.2023).
- 46.Мельник М.І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія. Київ : Атіка, 2001. 304 с
- 47.На світлому боці: як НАЗК працювало під час війни?. Веб-сайт НАЗК 2022.URL:<https://nazk.gov.ua/uk/bez-kategoriyi/na-svitlomu-botsi-yak-nazk-pratsyuvalo-pid-chas-vijny/> (дата звернення: 09.05.2023).
- 48.Освіта без корупції: вчись і навчай доброчесності. EDCAMP. URL: <https://www.edcamp.org.ua/schoolwithoutcorruption> (дата звернення: 09.05.2023).
- 49.Офіс доброчесності НАЗК. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/encyclopedia/vydykoruptsiyi> (дата звернення: 09.05.2023).
- 50.Офіційний портал Національного агентства з питань запобігання корупції.URL: <https://nazk.gov.ua/uk/> (дата звернення: 09.05.2023).
- 51.П'яте щорічне опитування іноземних інвесторів. Dragon Capital. 2020. URL: https://dragoncapital.com/content/uploads/2020_ForeignInvestorSurvey_Presentation_ua.pdf (дата звернення: 09.05.2023).
52. Пиголенко І. В. Хабарництво як соціальний феномен сучасного суспільства: вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць. 2009. № 4. 113–121 с. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/6212/1/09-4-20.pdf> (дата звернення: 09.05.2023).
- 53.Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 54.Портал Дія.URL: <https://diia.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.2023).

- 55.Порядок функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення:12.05.2023).
- 56.Про затвердження Порядку передачі дарунків, одержаних як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним установам чи організаціям. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. №1195 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1195-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.05.2023).
- 57.Проект “Прозора школа”. Офіс Добročесності НАЗК. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/category/prozora-shkola/pro-proekt> (дата звернення:12.05.2023).
- 58.Публічні закупівлі для новеньких. Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/blogs/publiczni-zakupivli-dlya-novenkyh/> (дата звернення: 12.05.2023).
- 59.Чукот С.А, Загвойська О.В, Цимбаленко Я.Ю. Основи електронного урядування: навчальний посібник.укладач: Чукот С.А, Загвойська О.В, Цимбаленко Я.Ю, 2022. № НП 21/22-899. 268 с.URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/48921/1/E-governance_Manual_KPI.pdf (дата звернення: 12.05.2023).
- 60.Система «Трембіта». Архітектура системи інтероперабельності. Департамент цифрової трансформації, інформаційних технологій та е-урядування. URL: <https://egov.dp.gov.ua/services/sistema-trembita#> (дата звернення:12.05.2023).
- 61.Спеціалізована антикорупційна прокуратура. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/specializovana-antikorupcijna-prokuratura> (дата звернення: 12.05.2023).
- 62.Спільна заява щодо пілотування Інтернет-голосування під час місцевих виборів у жовтні 2020 .URL: <https://www.oporaua.org/statement/vybory/20122-spilna-zaiava-shchodo-pilotuvannia-internet-golosuvannia-pid-chas-mistsevikh-viboriv-u-zhovtni-2020-roku> (дата звернення: 12.05.2023).

- 63.Сучасні тенденції електронного документообігу: сутність та призначення електронного документообігу. URL: <https://sites.google.com/site/elektrdokumentoobig/sutnist-ta-priznacenna-elektronnogo-dokumentoobigu> (дата звернення: 12.05.2023).
- 64.Юридичний словник-довідник / за ред. Ю.С. Шемшученка. Київ : Феміда, 1996. 696 с.
- 65.Agency for Technical Cooperation and Development.URL: <https://www.acted.org/en/> (date of access: 16.05.2023).
- 66.Anti-corruption Act.URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/515042021003/consolide> (date of access: 16.05.2023).
- 67.Anti-corruption Action Plan 2021–2025.URL:<https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumentid/anticorruptionactionplan20212025.pdf> (date of access: 16.05.2023).
- 68.Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia.URL: <https://www.oecd.org/corruption/acn/> (date of access: 16.05.2023).
- 69.Borger.dk. URL: <https://www.borger.dk/> (date of access: 16.05.2023).
- 70.CES.URL: <https://ces.org.ua/> (date of access: 16.05.2023).
- 71.Civipol.URL: <https://www.civipol.fr/en> (date of access: 16.05.2023).
- 72.Cour des comptes . URL: <https://www.ccomptes.fr/en/cour-des-comptes#:~:text=The%20Cour%20des%20comptes%20is,from%20the%20Government%20and%20Parliament> (date of access: 16.05.2023).
- 73.Dozorro. URL: <https://dozorro.org/> (date of access: 16.05.2023).
- 74.Dragon Capital.URL: <https://dragon-capital.com/ua/media/foreign-investor-survey/> (date of access: 16.05.2023).
- 75.EBA.URL: <https://eba.com.ua/> (date of access: 16.05.2023).
- 76.E-Government Development Index (EGDI). Austria.2022.URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/10-Austria> (date of access: 16.05.2023).

- 77.E-Government Development Index (EGDI). Estonia.2022.URL:
<https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/57-Estonia> (date of access: 16.05.2023).
- 78.E-Government Development Index (EGDI).Ukraine.2022.URL:
<https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/180-Ukraine> (date of access: 16.05.2023).
- 79.E-participation index.URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/About/Overview/E-Participation-Index> (date of access: 16.05.2023).
- 80.Estonian Center for Integrity in Sports.URL:
[https://eadse.ee/eng/#:~:text=Integrity%20in%20Sports-,The%20Estonian%20Center%20for%20Integrity%20in%20Sports%20\(ESTCIS\)%20is%20an,%2C%20parents%2C%20officials%20and%20administrators](https://eadse.ee/eng/#:~:text=Integrity%20in%20Sports-,The%20Estonian%20Center%20for%20Integrity%20in%20Sports%20(ESTCIS)%20is%20an,%2C%20parents%2C%20officials%20and%20administrators) (date of access: 16.05.2023).
- 81.Expertise France .URL: <https://www.expertisefrance.fr/> (date of access: 16.05.2023).
- 82.Finanz Online.at.URL: <https://finanzonline.bmf.gv.at/fon/> (date of access: 16.05.2023).
- 83.France's Anti-Corruption Strategy in Its Cooperation Action (2021-2030).URL:
https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/strategie_anticorruption_de_la_fce_ds_son_aciton_de_coop_en_cle81dc7d.pdf (date of access: 16.05.2023).
- 84.Development aid. URL: <https://www.developmentaid.org/donors/view/118399/acted> (date of access: 16.05.2023).
- 85.Info Sapiens. URL: <https://www.sapiens.com.ua/> (date of access: 16.05.2023).
- 86.Introduction to i-voting. Valimised. URL: <https://www.valimised.ee/en/internet-voting/more-about-i-voting/introduction-i-voting> (date of access: 16.05.2023).
- 87.Local Online Service Index.URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/City> (date of access: 16.05.2023).
- 88.Ministry of Justice Republic of Estonia.URL: <https://www.just.ee/en> (date of access: 16.05.2023).
- 89.Österreichs digitales Amt. URL: <https://www.oesterreich.gv.at/> (date of access: 16.05.2023).

90. Penal code. France. URL:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/ (date of access: 16.05.2023).

91. Prozorro Market. URL: <https://prozorro.gov.ua/ProzorroMarket> (date of access: 16.05.2023).

92. Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/> (date of access: 16.05.2023).

93. PublicProcurementAct.

URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/505092017003/consolide> (date of access: 16.05.2023).

94. Study.NAZK. Антикору́пційна платформа від А до Я. URL: <https://study.nazk.gov.ua/> (date of access: 16.05.2023).

95. Transparency International Ukraine: Corruption perception index. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/ukr> (date of access: 16.05.2023).

96. Transparency International Ukraine: Corruption perception index 2022. 2022. 1-14 c. URL: https://cpi.ti-ukraine.org/static/download/2022_ukr_final.pdf (date of access: 16.05.2023).

97. Transparency International Ukraine: Що таке корупція. URL: <https://ti-ukraine.org/news/shho-take-korupsiya/> (date of access: 16.05.2023).

98. Transparency International: Corruption perception index. Estonia. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/est> (date of access: 16.05.2023).

99. Transparency International: Corruption perception index. France. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/fra> (date of access: 16.05.2023).

100. Virk.virk. URL: <https://virk.dk/> (date of access: 16.05.2023).

101. World bank. <https://www.worldbank.org/en/home> (date of access: 16.05.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Зміна балів 2012-2022

Score changes 2012 - 2022

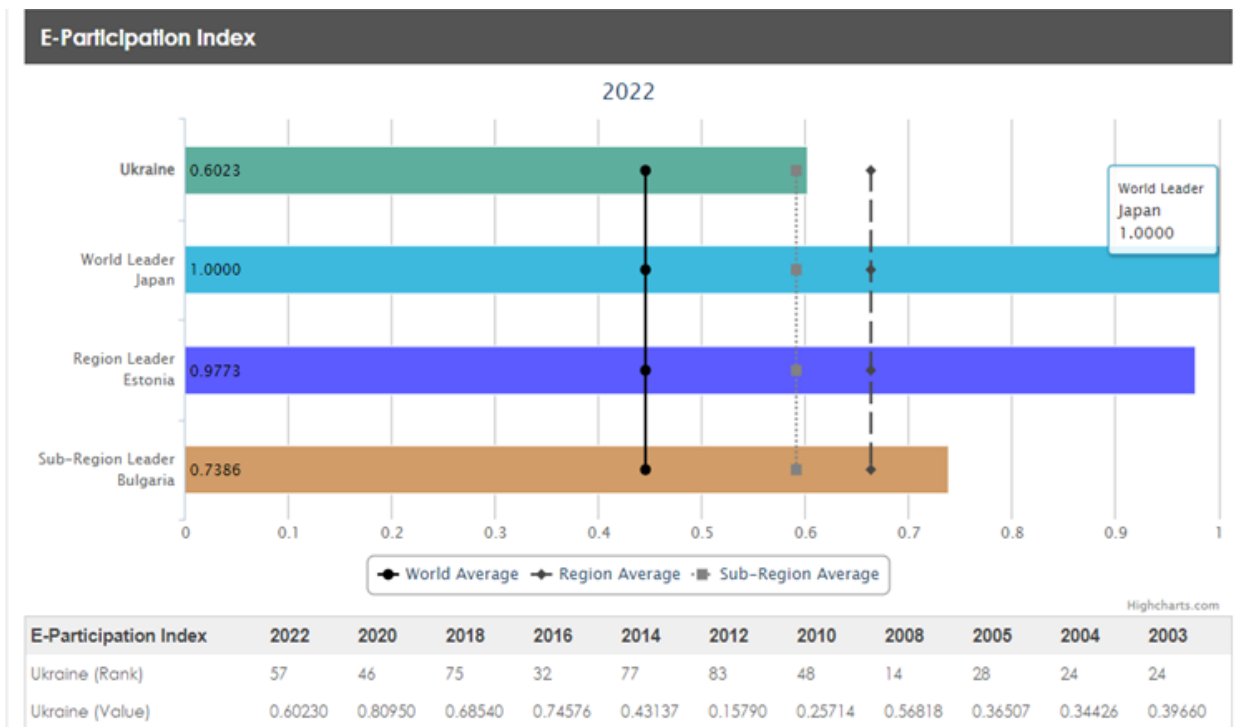
Додаток Б

Індекс розвитку електронного урядування 2022

Додаток В

Індекс електронної участі 2022

Додаток Д

Довідка про впровадження

Від 22.05.2023 року

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

Результати наукового дослідження студента IV курсу факультету соціології та права спеціальності «Публічне управління та адміністрування» денної форми навчання Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Кухрівського Дениса Васильовича на тему: «Дослідження корупційних ризиків в органах державної влади в умовах впровадження електронного урядування» становлять інтерес і можуть бути використані в адаптованому вигляді у діяльності Навчально-наукового центру прикладної соціології «Соціоплюс».

Зокрема, Навчально-науковий центр прикладної соціології «Соціоплюс» займається проведенням опитувань, моніторингу суспільної думки щодо проблем, що носять суспільно значущий характер, до яких можна віднести дослідження корупційних проявів.

Слід зазначити, що будь-які прояви корупції наносять шкоду та гальмують позитивні зрушення органів державної влади, підривають ефективність діяльності державних інституцій і суспільству загалом. Саме тому в контексті розвитку електронного урядування в Україні, боротьба з корупційними проявами в органах державної влади через запровадження системи електронного урядування, сприяє більш ефективному державному управлінню, яке можливе лише за умови зниження росту корупційної складової в суспільстві.

Директор
ІНЦ ПС «Соціоплюс»

Іщенко А.М.